СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України

з питань освіти, науки та інновацій

28 жовтня 2026 року

Веде засідання Голова Комітету БАБАК С.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня, шановні колеги! Розпочинаємо засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Шановні колеги, сьогодні в порядку денному, який запропонований, десять питань.

Перше. Про проєкт Постанови про Програму діяльності Кабінету Міністрів України.

Друге. Про стан підготовки нормативно-правових актів на виконання Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених».

Третє. Про проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2027 року».

Четверте. Альтернативний до нього проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2027 року».

П’яте. Про проєкт Закону України «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на проживання окремим категоріям здобувачів освіти».

Шосте. Про проєкт Трудового Кодексу України.

Сьоме. Про проєкт Трудового кодексу (альтернативний).

Восьме. Про проєкт Постанови про присудження Премії Верховної Ради України імені Бориса Грінченка за 2026 рік.

Дев’яте. Про проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унормування порядку використання безпілотних повітряних суден у повітряному просторі України відповідно до вимог Європейського Союзу».

Десяте. «Різне».

Шановні колеги, чи є зауваження, пропозиції і доповнення до порядку денного?

Якщо немає, то прошу проголосувати. Хто – за?

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – за.

ПІПА Н.Р. Піпа – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався? Проти? Немає.

Дякую, колеги. Рішення прийнято одноголосно.

Отже, переходимо до першого питання порядку денного: про проєкт Постанови про Програму діяльності Кабінету Міністрів України (реєстраційний номер 15521), поданий Кабінетом Міністрів України.

Доповідачем є міністр освіти і науки України Андрій Петрович Бутенко. Андрій Петрович, будь ласка.

Роман Павлович, ви як співдоповідач будете.

БУТЕНКО А.П. Доброго здоров’я всім учасникам засідання. Дякую всім народним депутатам за можливість бути сьогодні з вами, працювати з вами. І дякую за постійну плідну співпрацю і професійну дискусію.

Колеги, сьогодні я хочу представити ключові пріоритети Міністерства освіти і науки в межах програми діяльності Кабінету Міністрів на 2026-2027 роки.

Основним завданням на цей період ми визначили для себе не лише забезпечення стійкості освіти і науки в умовах війни, що є, безумовно, важливим, а і необхідність прискореного відновлення та довгострокового розвитку освітнього та наукового сектору. Безпека і безперервність навчання залишаються безумовними пріоритетами для нас, і водночас ми маємо інвестувати наші енергію, ресурси в якість освіти, розвиток талантів, науку та інновації. Адже саме людський капітал є основою для майбутнього економічного розвитку та конкурентоспроможності України. Щодо безпосередньо програми діяльності уряду. Ми визначили п'ять основних напрямків нашої роботи.

Перший напрямок – це підтримка педагогів і науковців. Наш пріоритет – це люди, оскільки українська освіта великою мірою багато десятиліть тримається на ентузіастах, ентузіастах освіти, ентузіастах науки. Ми маємо прикласти всі зусилля, щоб утримати цих людей, на кому тримається якість нашої освіти і глибина наших досліджень.

З 1 вересня нами було проведено підвищення зарплат науково-педагогічним, педагогічним працівникам ще на додаткових 20 відсотків. Нагадаю, що попередній уряд в цьому ж році зробив підвищення на 30 відсотків. В цілому розмір ставки педагогічних працівників зріс на 50 відсотків протягом року. Тобто ми продовжуємо цю історію. І хочемо продовжити шляхом не просто механічного підвищення заробітної плати, а переосмислення заробітної плати педагогів, більш гострого погляду на атестацію кадрового, більш гострого погляду на структуру заробітної плати, і для цього, очевидно, необхідно буде переглянути законодавче поле. Тому тут сподіваємося на плідну співпрацю з народними депутатами.

Продовжуємо і заклали необхідні аргументи юридичні для продовження процесу «гроші ходять за вчителем». До кінця 2027 року ми хочемо, щоб підвищили кваліфікацію понад 100 тисяч вчителів. Тобто ми передбачаємо цю програму масштабувати порівняно з попередніми роками, і не просто робити її більшою, зробити її глибше, більш різноманітною.

В двох словах нагадаю, в чому полягає її суть. В тому, що раніше для вчителя визначав педагогічний колектив, інколи управління освіти, де він має здобувати підвищення кваліфікації і яке. Зараз працює вебплатформа «Вектор», де самі вчителі можуть викладати свої напрацювання для інших вчителів. І вчитель вільно обирає ту тему і той напрямок, де б він хотів підвищити свою кваліфікацію. Ми плануємо у 27-му році масштабувати цей процес як якісно, так і кількісно.

У сфері науки впроваджуємо Національну систему дослідників, яка передбачає підтримку найактивніших науковців, і закінчуємо опрацювання списків людей, які подалися в цьому році на конкурс. На першому етапі за державними стипендіями будуть забезпечені додатково 2 тисячі 650 наукових і науково-педагогічних працівників, які зробили внесок у науковий доробок і змогли продемонструвати його актуальність і новизну.

Наступний блок, про який ми хотіли заявити, це безпечність та сучасність освітньої інфраструктури. Це наш один з важливих пріоритетів і до кінця 27-го року ми плануємо додатково облаштувати укриття і переобладнати наявні укриття близько 500 закладів освіти. Забезпечити безперервність навчання ще у додатково 500 закладах освіти, зараз мова йде зокрема про енергетичну незалежність і можливість навчатися в укриттях. Всі знають, що в нас переважна більшість шкіл обладнана укриттями, але ці укриття дозволяють укритися від небезпеки, але не організувати навчальний процес. Наше завдання: щоб укриття дозволяли і організувати навчальний процес якомога для більшої кількості дітей.

Так само запровадити, вибачте, запровадити пілотний проєкт із енергетичної автономії для 50 шкіл, коли школи будуть абсолютно енергетично незалежні від свого міста. Мається у частині не лише подачі електроенергії, а й опалення, і теплозбереження. Продовжити закупівлю автобусів і за закінчення 26-го року і 27-й рік ми плануємо додати ще 1 тисячу автобусів до парків наших шкіл.

Паралельно ми модернізуємо освітні простори і передбачаємо 500 нових локацій для дошкільної освіти і 800 нових локацій, де будуть STEM-лабораторії, майстерні …*(Не чути)* в закладах середньої освіти та профільної освіти.

У вищій освіті плануємо створення 12 кампусів досконалості, це дослідні центри, де дослідники зможуть мати найсучасніше, світового рівня обладнання, в якому зможуть працювати не лише дослідники цих місць, цих університетів, де будуть побудовані кампуси досконалості, а і залучати колег із інших університетів.

Третій напрямок. Доступність освіти та підтримка здобувачів, розширення можливостей для наших здобувачів освіти.

За ініціативи Президента України в межах проєкту першої леді, що стосується реформи шкільного харчування, був запущений проєкт про обов’язкове харчування дітей у загальній середній школі хоча би один раз на день здоровим теплим харчуванням. Цей проєкт реалізовується вже майже два місяці, ми вже бачимо перші його результати і можемо робити проміжні висновки. Скажу відверто, колеги, перші тижні були непростими в організації, але вже зараз це більше набуло чітких форм.

І поділюся емоцією, з вашого дозволу, так, неофіційно. Вчора працював на Львівщині і побачив для себе не зовсім звичну картину, коли декілька молодих дівчаток другокласниць дуже так, як то кажуть, жваво їли, причому це була капуста і гречка. І я так пам'ятаю, що я дитиною не дуже любив гречку. І я питаю: смачно? Так. Розпитав, поговорив. Але, звичайно, поодинокий випадок – це не рівень дискусії. Тому ми проводимо опитування. І ми зараз опитали 35 тисяч дітей з різних куточків країни. І понад 80 відсотків сказали, що задоволені і смаком страв, об'ємом страв і іншими аспектами харчування.

Чи є зауваження? Так. Чи є якісь негативні випадки? Так, їх потрібно виправляти, тут є що вдосконалювати. Тобто це для нас важливий проєкт не просто соціальної підтримки, для нас це важливий проєкт саме як довгострокова інвестиція в здоров'я наших дітей. Оскільки мова йде не просто про соціальне забезпечення їдою, мова йде про саме навчання правильних смакових звичок, здорового збалансованого харчування. Тому для нас цей проєкт надзвичайно важливий.

З 2027 року ми плануємо збільшити академічні стипендії у професійній, фаховій та передвищій освіті. Нагадаю, що нещодавно, в 2026 році, напередодні початку навчального року ми підвищили стипендії для вищої освіти, але передвища освіта і фахова освіта залишилися поза нашою увагою. Зараз ми плануємо закінчити цю реформу і підвищити для здобувачів цих ланок освітніх стипендію. Продумуємо масштабування державних грантів на підтримку наших здобувачів вищої освіти. Наш цільовий показник: не менше 60 тисяч здобувачів освіти, що отримують гранти. Ви, мабуть, знаєте, що гранти – це не лише підтримка матеріальна учасників освітнього процесу, а і певна стимуляція їх саме обирати ті освітні програми, які зараз важливі державі. Це фізика, це хімія, це інженерія різного ґатунку, це математика, зокрема весь … STEM. Тому, якщо ти обираєш більш потрібні для держави напрямки, ти отримуєш більше відшкодування.

Наступний блок. Якість освіти та відповідальність освіти потребам ринку. Четвертий напрям для нас він є важливим, ви знаєте, що я маю великий бекграунд роботи саме у системі забезпечені якості вищої освіти. Але ми говоримо зараз про якість і освіти шкільної, і дошкільної. Тому «Нова українська школа» - це проєкт,

який був започаткований достатньо давно, він потребує певної ревізії, перегляду, оскільки життєві обставини і самі умови нашого життя змінилися докорінно з моменту його проєктування. Головні ідеї залишаються, але це потребує здорового перегляду і продовження цієї реформи особливо, на межі року, коли ми маємо запустити понад 2 тисячі ліцеїв по всій країні для існування ефективної мережі.

Наш орієнтир, щоб ці 2 тисячі закладів середньої освіти ефективно почали свій навчальний процес з відповідною методичною базою і підтримку їх матеріально, а саме розвиток STEM-лабораторій, оновлення шкільних бібліотек і підтримку методичну вчителів. Тому що тільки матеріальне забезпечення не дасть ефекту, якщо ми не підкажемо вчителям методичні можливості, як використати це обладнання, інакше це буде тільки частина реформи. У професійній освіті створюємо єдині вимоги до підготовки здобувачів професійної освіти шляхом запровадження нових стандартів відповідно до законодавства, яке було розроблено в цьому комітеті і зараз потребує імплементації.

Щодо фахової передвищої освіти, то плануємо оновити понад сто нових освітніх стандартів для того, щоб вони відповідали сучасним вимогам ринку і закону. Окремий для нас пріоритет – охоплення освітнім компонентом захисту України в загальній середній освіті сто відсотків наших старшокласників. Наразі він наближається до 80 відсотків. Маємо гарні приклади, особисто буквально вчора-позавчора відвідав декілька осередків. Це необхідно масштабувати і закінчити цю реформу для того, щоб сто відсотків наших дітей знали, як надати першу допомогу, які є небезпечні виклики для них, як уникнути небезпечних ситуацій, як вести себе, на жаль, в тих жахливих умовах, в яких доводиться зростати нашим дітям.

П’ятий напрямок. Це розвиток науки, ефективне управління нашим науковим потенціалом та європейська інтеграція. Створення системи прозорого оцінювання наукових критеріїв і фінансування за наслідками цієї діяльності для нас є надзвичайно важливим. До кінця 2027 року ми плануємо довести до 30 відсотків частку базового фінансування наукових установ у залежності від результатів їхньої державної атестації. Тобто щоб ця реформа була планомірна і від цього залежав успіх і сприйняття цієї реформи, ми пропонуємо часткове переведення стовідсоткового фінансування на блоки. Тобто частина буде базова,

яка не змінюється, частина буде залежати від того, які наукові результати показали за попередній період. Також ставимо за мету збільшити до 15 відсотків частку витрат у спільних дослідження наших наукових установ, університетів із підприємницьким сектором. Тобто щоб не менше 15 відсотків досліджень замовлялося саме підприємцями, оскільки цей напрямок досить перспективний в Україні і є куди його розвивати.

Ставимо собі наступний індикатор – це 50 відсотків виконання індикаторів дорожньої карти інтеграції українського дослідницького простору відповідно до вимог Erasmus+, для того щоб України змогла стати асоційованим членом цієї спільноти. Це збільшить на 50 відсотків можливість подання заявок на конкурс і відповідно збільшить фінансування наших наукових установ та університетів, якщо ми зможемо показати цей результат.

Шановні колеги, звичайно, що освіта – це той напрямок, про який можемо говорити годинами. Я намагався за ці 10 хвилин, що мені надав регламент, продемонструвати головні напрямки, які закладені у програму Кабінету Міністрів. Дякую вам за постійну співпрацю, коригування. Готовий відповідати на ваші запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, шановні колеги, я, з вашого дозволу, почну, а потім передам, бачу, рука Наталії Романівни, Ростислава, Роман Павлович, Юлія Миколаївна, пані Лариса.

Перше. У мене уточнююче питання. Ви казали про 50 закладів і енергонезалежність. Це кошти… Школи, да. Це кошти вже закладені, чи це вже відібрані проєкти, які вже реалізуються, чи це планується на наступний рік?

БУТЕНКО А.П. Ці 50 – це у нас уже є зараз проєкти, які ми так почали. Зі мною якраз Андрій Олександрович Вітренко, який курує цей напрямок. Але про 50, це додатково до того, що вже реалізовані.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Додатково зараз буде, чи додатково буде в наступному році?

ВІТРЕНКО А.О. Додатково в наступному році. Станом на сьогодні відібрано 314… .

ГОЛОВУЮЧИЙ. А вже *(нерозбірливо)* наступний рік?

ВІТРЕНКО А.О. Там мало бути забюджетовано.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Дякую, друзі, просто це уточнююче питання.

Я якраз в цьому контексті хотів би сказати про деякі речі. По-перше, дякую за представлення нашої освітньої наукової частини в програмі діяльності Кабінету Міністрів. Ми її всі опрацьовували, всі разом, поодинці, давали свої зауваження, вони враховані більшою мірою і так далі. Тому дякую за конструктив, Андрій Петрович.

Питання в наступному. Ви говорили про зарплати. Ми всі розуміємо, що їх треба підвищувати і змінювати саму систему оплати праці для того, щоб зробити якийсь суттєвий стрибок, а не просто механістичне підвищення. Ви говорили, і ми всі розуміємо необхідність і актуальність такого питання, як енергонезалежність закладів освіти. Причому на всіх рівнях від дошкільної до вищої і включно з наукою. Тому сьогодні Верховна Рада розглядала бюджет на 2027 рік в першому читанні. Всі правки, які були враховані бюджетним комітетом, я їм окремо за це не втомлююся дякувати, вони врахували всі правки, які ми подавали, які були для нас справді важливими як для комітету. Вони всі їх врахували, сьогодні ми їх поставили на підтвердження, і всі принаймні узгоджені комітетом правки були підтримані «за». Там частина з них пішла в доручення уряду. Там і гроші на пілотування зарплат, да, нового зарплатного підходу. Там гроші на енергонезалежність. І якщо ми говоримо зараз про 50 закладів, то ми правками заклали 2 мільярди на всю систему. Але вони потребують, ці правки, до чого я веду, ці правки потребують суттєвої зараз роботи до другого читання разом з Міністерством фінансів. І нам, мені здається, що всім потрібно і разом з міністерством, з командою міністерства зустрітися з Міністерством фінансів, якщо потрібно, напевно, і з Прем’єр-міністром для того, щоб довести необхідність. Це не правки, які – давайте щось зробимо, да, це конкретні правки з конкретними ресурсами для конкретних проєктів, які нам усім потрібні. Ніхто ж не буде сперечатися в тому, що енергонезалежність потрібна, що це мають бути енергетичні острівці. Знаходяться вони в сільській місцевості чи в місті, неважливо, вони повинні бути і система освіти повинна працювати.

І друга історія – це заробітні плати вчителів, з якими треба радикально щось вирішувати. Тому ці дві важливі групи правок були підтримані сьогодні в залі, вони вже увійшли в перше читання як у результативну частину, але там частина з них – це доручення уряду. Тому давайте заплануємо всі разом, нам потрібна розмова з Мінфіном і бажано, напевно, Прем'єром на цю тему. Тому що це не сотні мільярдів, це не ресурси, які йдуть бездонно, в бездонну бочку, так. Це те, що конкретно потрібно і воно пораховано. Тому дуже прошу, щоб ми тут всі разом якось об'єдналися в цьому питанні.

І, з вашого дозволу, тоді передаю слово по порядку того, як були підняті руки. Наталя Романівна, потім Ростислав Миколайович.

ПІПА Н.Р. Доброго дня всім! Насправді, так, дякую за презентацію програми стислу, таку, що не читана з листочка, а проговорена. Це важливо, видно, що в матеріалі, дякую.

Маю першу таку як би пропозицію. Друге зауваження. Перша пропозиція полягає в тому, що ми вчора гарно Україною написали так національний диктант. І є вже така ініціатива, і я звертаю це не прямо в програму, але я звертаюся до комітету і до міністерства, я збираюсь звернутись з листом до Суспільного і іншого, я вважаю, що на День науки нам варто написати національну контрольну з математики, тим більше якщо побажання від людей, чого б ні, теж буде за бажанням. Тут точно без працівників освіти і науки Суспільне не справиться, це складніше ніж гарний текст. Це інакше ніж гарний текст написати. Тому буду виходити з такою ініціативою і прошу про підтримку. Насправді, ініціатива від людей, я її як би продовжую.

І друге. Насправді, коли ми говоримо про підняття заробітних плат… Чути мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да-да, Наталія Романівна.

ПІПА Н.Р. Комітет теж є? А, добре, перепрошую.

І друге. Все-таки, перше, буду проситися висловитися до слова за пропозицію, чи буде підтримка і перш за все від міністерства. Далі прошу на підтримку комітету.

І друге. Це про те, що все-таки коли ми говоримо про зарплати, підвищення заробітних плат, я можу підказати, хоч проголосований сьогодні бюджет, де взяти 9 мільярдів. Згаданий другий клас, він харчується за тим, як харчувались раніше молодші класи. У нас закладено 19 мільярдів, 9 з них – на харчування старшокласників, 10 – це ремонт харчоблоків, бо я дивилися добре програму, і харчування молодших класів. Я, звичайно, чула про дослідження, що 86 відсотків батьків підтримують ініціативу харчування. Ну, ясно, я їм скажу, як більшість мам, а я мама двох, одного студента і одного школяра, і мене запитали, чи хочете ви безкоштовно раз у день отримувати гарячу їжу. Та ясно, що 86 відсотків батьків скажуть. Але, якщо їм перефразувати, а чи хотіли би ви, щоб ці кошти були направлені …*(Не чути)* зовсім би інші результати дослідження.

Також я ходжу по школах і бачу все-таки, скільки ті діти не з'їдають …*(Не чути)* Але з'явилась інша тенденція. Якщо їдальні і підрядники раніше продавали їжу старшим класам, то зараз чомусь на цьому фоні загальному, що ми дбаємо за здорове харчування, і я буду далі про це писати і звертатися, у нас по школах з'явилися у продаж хот-доги, кока-коли, …*(Не чути)* Чомусь цього року асортимент продажу став гіршим і по школах.

Тому буду звертатися, щоб ми точно вирішили принаймні цю другу проблему, але і за першу не змучуюсь підказувати, що з цією програмою, як на мене, з гарною ініціативою доброго харчування ми маємо часто зворотну реакцію, коли діти порції не їдять, а йдуть, купують всяку хімку.

Дякую. Буду просити коротеньку відповідь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Наталія Романівна.

Андрій Петрович.

БУТЕНКО А.П. Пані Наталія, дякую за пропозиції. Ми з вами завжди на зв'язочку, ви знаєте, тому в робочому порядку вирішуємо і епізодичні питання, таки думаємо разом над стратегією, як зробити цю реформу дійсно більш успішною і ефективною.

ПІПА Н.Р. Добре. Про контрольну з математики, як вам здається з першого погляду, за ініціативу? Будете думати, чи підтримувати?

БУТЕНКО А.П. Це до комітету чи до мене запитання?

ПІПА Н.Р. Ну, спершу до вас, з комітетом я окремо ще поговорю.

БУТЕНКО А.П. Давайте поговоримо про це. Це не так, думаю, буде яскраво, але це буде точно резонансно. Давайте… .

ПІПА Н.Р. Точно національний диктант ми роками напрацьовували, щоб він став таким, як тепер, то може пора вже до математики перейти, і це ж тільки за бажанням.

БУТЕНКО А.П. Боюся, що потім буде день хімії, фізики і біології. Але ідея цікава, варта обговорення. Дякую.

ПІПА Н.Р. Добре. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Ростислав Миколайович, будь ласка.

ПАВЛЕНКО Р.М. Дякую, Сергій Віталійович.

Коротко. Пане міністре, я також вітаю. Дякую за те, що і працюєте з комітетом, і тримаєте цю високу планку. На жаль, це такий хороший виняток серед складу Кабінету Міністрів, бо програма не була проговорена належно там з фракціями. Тому, на жаль, від підтримки програми я утримуюсь. Але вам хочу побажати і далі тримати таку ж співпрацю з комітетом, і у нас буде дуже багато спільних питань, які матимуть дуже високий резонанс, починаючи із зарплат освітян і з вступних умов, і з інших, ви бачили порядок денний навіть сьогоднішнього комітету, щоб ми *...(Не чути)* спільну *...(Не чути)*. Дякую.

БУТЕНКО А.П. Дякую, пане Ростиславе, дякую за підтримку і готовий до співпраці. Знаєте, у нас великий досвід, у мене особисто, я впевнений, що і команда МОН абсолютно буде готова до співпраці, конструктивних діалогів і пошуків відповідей на непрості питання. Якби вони були прості, вони були б вирішені до того, тому тут нам потрібно всім разом вирішувати їх.

Дуже дякую за підтримку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Андрій Петрович.

Роман Павлович, будь ласка.

ГРИЩУК Р.П. Я попрошу подовше чуть-чуть на мої питання відповідати.

Я, перше, хотів би подякувати за презентацію. Я для себе деякі речі відмітив. Перше, це по вищій освіті і те, що, і ми сьогодні в рамках правок до бюджету і те, що Міністерство освіти просуває енергетичну незалежність закладів і середньої освіти, і вищої освіти, тут вдячний і заступнику міністра і міністру по тому, що акцент великий робимо на заклади вищої освіти. Тому що зокрема в Києві ми бачимо енергетичну ситуацію, яку… і маючи державні заклади, які мають свої кампуси, бути енергонезалежними – це надзвичайно важливо.

Щодо програми кампусів. Програма «Кампуси досконалості», це дуже велика робота проведена Міністерством освіти, 12 проєктів відібрано цього року. Велика робота, але ця робота може зійти нанівець наступного року, якщо в бюджеті не буде закладено співфінансування з української сторони цього проєкту Світового банку. Тобто я дуже переживаю, якщо Міністерство освіти, Міністерство фінансів і ми як народні депутати не закладемо кошти на фінансування цього з нашої частини, то просто та велика сума і ті великі зусилля, які витратило Міністерство освіти, просто буде нівельовано.

Щодо захисту України, ще мій коментар. Я надзвичайно радий, що продовжується реформа і що цілі довести до 100 відсотків і наповнення центрами захисту України, і по викладачам. У мене є питання до навчальної програми. Я направив депутатське звернення щодо модельної навчальної програми «Захист України». Поясню. В рамках законодавства ми заклали спеціальний порядок експертизи предмету «Захист України». По цьому порядку була прийнята модельна програма, і мені здається, якщо ми маємо ідею змінювати чи якось міняти модельні програми, тільки по цьому порядку йти, а не просто загальну експертизу.

Тепер питання. Це коментарі, депутатське звернення, тепер щодо вищої освіти. Три питання.

Перше. Ми нічого не проговорили, не почули про питання оптимізації закладів вищої освіти. Ми бачимо демографічну ситуацію в Україні, ми бачимо ситуацію з внутрішньо переміщеними особами і ми бачимо те, як останнім часом тема оптимізації вона, і об’єднання, укрупнення закладів освіти заради вищої якості освіти, вона не на часі. Скажіть, щось змінилося? Тому що у попередньої

команди були такі цілі, це були дуже важкі цілі. Ми критикували багато Міністерство освіти, попередніх заступників міністра вищої освіти щодо того, як вони це роблять. Скажіть, чи є у вас в планах це робити, чи ні?

Друге. Взагалі що по управлінням закладів вищої освіти, чи є якісь ідеї?

І третє. Ми з вами говорили про ліцензії на приватні заклади вищої освіти. Яка допомога Міністерству освіти потрібна тут? Що ми бачимо: багато приватних закладів вищої освіти імітують взагалі освітній процес. І інструментів у Міністерства освіти для того, щоб з цією імітацією боротися, доволі мало. До чого це призводить? Перше. Через такі заклади освіти ухиляються від служби як умовно педагогічні, науково-педагогічні працівники, так і студенти, яких туди фейково зараховують. Імітація навчального процесу, якого не відбувається. Міністерство освіти обмежене, знову ж таки, в своїх повноваженнях, і тут, я думаю, має бути допомога від нас, а що ми маємо зробити для того, щоб не було цих шарашкиних контор, які роблять тільки гірше взагалі всій системі вищої освіти і дуже її дискредитують. Ось такі три питання. Дякую.

БУТЕНКО А.П. Дякую. Давайте почну з хвоста, поки тримаю за хвіст питання останнє.

Ми, буквально я сьогодні вранці проводив нараду про перегляд ліцензійних умов. Оскільки діючі ліцензійні умови, ну, нема застережень, що хтось діє поза межами ліцензійних умов. Є виключення, які ми фіксуємо, в Державну служба якості, подаємо. Але ви бачите, що за останні роки Міністерство освіти нікого не змого позбавити ліцензій, а ті випадки, коли Міністерство давало відповідні розпорядження, були скасовані у судовому порядку. Мені здається, що це є сигналом про недосконаліть нормативної бази, а не поганої роботи того чи іншого відомства. Тому тут достеменно потрібно переглянути ліцензійні умови в межах загального законодавства у частині не просто відкриття і початку роботи освітньої програми чи освітнього закладу, а тривалості. Тому що теперішні ліцензійні умови в переважній своїй більшості мають критерії до початку діяльності, але не мають критеріїв до реалізації освітньої діяльності. Тому це те, що потрібно змінювати, і буду вдячний за дискусію і підтримку, знову-таки це таке непросте питання, яке потрібно буде узгодити не тільки на рішенні Постанови Кабінету Міністрів про ліцензійні умови, а і з певними законодавчими

ініціативами. По вищій освіті, по укрупненню. Пробачте, я це не згадав, дійсно, якщо ви звернете увагу на наш план дій уряду, там є ця частина, вона прямо записана, не контекстуально, а прямо написано, що продовжити систему укрупнення закладів вищої освіти. Але механічне укрупнення нічого не дає, якщо немає системи. Тому наша пропозиція відповідно розробка законопроєкту, який визначить критерії саме на рівні закону, в яких випадках міністерство може проводити ті чи інші укрупнення зрозумілим шляхом.

Чому це важливо? Тому що, як бачимо, зараз ті події, які відбувалися останнім часом, також багато закладів вищої освіти звертались до судів, і ми маємо неоднозначну судову практику у практиці реалізації укрупнень. Так само університети повинні розуміти, що вони знаходяться в зоні ризику і бути об'єктивними до власного існування в тих чи інших умовах, коли падає спроможність закладів, це мають бути більш-менше зрозумілі для всіх критерії. Це є в програмі уряду.

Перше питання нагадайте, пане Романе, будь ласка. Дивіться, про корпоративну реформу. Ми плануємо продовжити експеримент про корпоративне управління закладами вищої освіти. Відповідно проєкт постанови Кабінету Міністрів зараз на громадському обговоренні. Є багато до нього вже пропозицій. Ще зараз триває громадське обговорення. Внаслідок закінчення громадського обговорення, як завжди, ми, думаю, ми вийдемо на якесь компромісне рішення. Сподіваюсь, ми будемо мати гарний документ, який дозволить продовжити цей експеримент. Тому що, як на мене, там рік і чотири місяці реалізації експерименту не дозволяє продемонструвати для закладу вищої освіти сильні сторони. Чи будуть якісь зміни? Так, будуть. Але гадаю, що ми вже громадське обговорення, і ми особисто, Роман Павлович, про це говорили, ми побачимо, які пропозиції міністерства будуть підтримані громадськістю, які ні, у реалізації цього проєкту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги. Юлія Миколаївна, будь ласка.

ГРИШИНА Ю.М. Сергій Віталійович, дякую. Колеги, ще раз всіх вітаю. Пане міністре, дякую за презентацію. Підтримую пані Наталю, що дійсно приємно бачити, що людина орієнтується глибоко у всіх питаннях. Але у мене теж є декілька питань, зауважень, пропозицій.

Перше. Заробітні плати. Ми вже сьогодні говорили, з колегами говорили, з вами особисто говорили, хочу сказати ще раз. Величезна кількість звернень у мене від людей, від профспілок, від шкіл, колеги багато звертаються от зараз на сесійному тижні. Що ми бачимо? Ми бачимо, що ми з вами свою роботу зробили, ми прийняли закон, ми кошти знайшли разом з урядом. Але прийняти закон і зробити так, щоб він працював, це дуже часто два різні паралельні процеси. І, очевидно, що нам треба тут ще багато працювати разом з вами. Ми як би свою функцію контрольну продовжимо виконувати як комітет, але цього замало. Я хочу до вас звернутися, що яка перша проблема?

Перша проблема стосується тих, хто фінансується з державного бюджету, тобто вчителі. Дуже багато звернень зараз є про те, що закінчуються, немає коштів освітньої субвенції, людей відправляють у відпустку за власний рахунок. Звичайно, тут є багато причин, і ми з вами про це говорили, дуже часто в громадах є питання до керівництва громади, про ті рішення управлінські, які вони приймають, про ту кількість закладів освіти, які вони залишають. Тобто є різні причини. Але, я думаю, колеги, що нам з вами як представникам центральної влади потрібно звернути увагу на це питання, тому що люди невинні. По-перше, люди повинні отримувати свою заробітну плату. Нам потрібно розуміти причини і з самими причинами попрацювати, тому що по факту ми маємо на сьогодні те, що ми з вами кошти виділили. Міністерство, я ж не сумніваюся, що правильно порахувало кількість освітньої субвенції. Правильно? Але люди сьогодні масово відправляються у відпустки за власний рахунок. Із цим питанням потрібно працювати і також звернути на це увагу, тому що це державне фінансування.

І друга проблематика, яка є очевидною, яку ми теж всі розуміємо сьогодні, що в нас є зараз значний перекос між заробітними платами тих освітян, які фінансуються з державного бюджету, і ті, які з місцевого. Що ви зробили? Ми тарифну сітку прибрали з вами – дошкілля, позашкілля на рівні закону. Ви прийняли постанову, якою рекомендували місцевим бюджетам підняти заробітні плати, так само, як зробила центральна влада. Але, на жаль, ми спостерігаємо, що цієї рекомендації недостатньо, є невелика кількість громад, які це зробили, їм велика вдячність за це, але переважна кількість громад цього не зробила. І, знову ж таки, ми спостерігаємо ситуацію, коли вчитель може отримувати 25 тисяч

сьогодні, 30, різні є ситуації в різних містах, а працівники дошкілля отримують 8 тисяч, 10 тисяч гривень. Занадто великий розрив. Ми розуміємо, що у нас реформа децентралізації, що є фінансування з державного бюджету, є… яка ще в 2014 році прийнята. Але ситуація, коли є такі розриви в межах однієї сфери, є недопустимою, нам потрібно шукати рішення для того, щоб цю ситуацію виправити. І я вас дуже прошу звернути на це увагу, тому що ми це питання постійно моніторимо, ми, там от Сергій Віталійович постійно, секретаріат, я дякую, вони знають навіть назви громад, які роблять, які не роблять. Але думаю, що треба цю координацію якось вивести на такий рівень, щоб результат того був такий, щоб всі отримували підвищення і не було таких випадків, коли люди просто без заробітної плати повинні тижнями знаходитися. Це перше.

Будь ласка, відповідайте.

БУТЕНКО А.П. Пані Юлія, дякую за запитання. Запитання надзвичайно важливе. Дійсно, Кабінет Міністрів звернувся… у своїй постанові Кабінет Міністрів визначив порядок нарахування заробітної плати і звернувся до усіх громад взяти до уваги цей розрахунок, оскільки мова йде про місцеві бюджети, місцеві бюджети також є по-різному наповнені. І в нас зараз, за нашим моніторингом, понад 40 відсотків місцевих громад змінили і перейшли на рекомендований тобто, 40 відсотків. Решта ще ні, багато хто з них планує перейти із нового року, зважаючи на нове бюджетування, тому що це потребує… Зміна 1 вересня для всіх громад була готова, тому і уряд приймав це рішення зважено, оскільки прийняти можна, якщо в бюджеті громади нема грошей, то вони там не з’являться, тому і було прийнято рішення рекомендувати з 1 вересня. Пробачте, з 1 січня, з нового бюджетного року.

Я сподіваюсь, що зараз, розуміючи це завдання і формуючи нові бюджети своїх громад, місцева влада буде більш уважно ставитися. Це стоїть на контролі і в Кабінету Міністрів, і в Офісу Президента, і на нарадах із органами місцевого самоврядування ми постійно наголошуємо на необхідності цього перегляду. Але, як ви правильно зазначили, це повноваження місцевих бюджетів і це повноваження місцевих влад. У нас децентралізована система освіти і міністерство зі свого боку тут зробило все, далі продовжуємо стимулювати, говорити з місцевою владою. Зверніть увагу, що за рахунок підняття більшості і

кількості вчителів у громаді так само на 24-25 відсотків приблизно залишається, осідає більше податків із зарплати вчителів. Це якраз приблизно та сума, яка потрібна для підняття зарплати за рахунок ПДФО дошкільній освіті і позашкільній освіті. Тому десь воно збалансовано. Але для цього місцеві бюджети мають бути дещо переглянуті. Дякую вам за увагу.

ГРИШИНА Ю.М. То це питання, колеги, ми розуміємо, пріоритетності, перше, і спроможності. Тобто потрібно попрацювати, пояснювати, тому що такого не було роками, роками освітяни фінансувалися за остаточним принципом. Дві хвилинки. Все.

Це було основне моє питання, тому що інші питання почав говорити Роман Петрович. Але я все одно хочу звернути увагу, Андрію Петровичу, питання оптимізації закладів освіти, ми спостерігали в попередньому керівництві МОН ганебні випадки цих об'єднань, суди, скандали, тому що не було критеріїв, рішення приймалися суб'єктивно, але цей процес рухався якимось чином. Зараз він так дещо завмер, але він повинен рухатися обов'язково, тим більше, що ми бачимо, яка і демографічна ситуація, і з фінансами, яка проблема, якість освіти знижується. Тому я теж хотіла б звернути вашу увагу, ми теж напрацьовуємо певні критерії. Давайте об'єднуватися, у нас фактично вже є такий там певний драфт законопроєкту, об'єднаємо свої зусилля. Тому що потрібно нам це питання запускати в роботу, занадто довго вже якось цей процес не рухається.

І з приводу експерименту, да, це питання, яке викликає багато зацікавленість в системі освіти, опасінь, якихось ще інших моментів. Тому, да, теж підтримую це питання.

БУТЕНКО А.П. Дякую, пані Юлія, готові до співпраці, як я вже сказав.

ГРИШИНА Ю.М. Все, я коротко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Ларисо, будь ласка.

БІЛОЗІР Л.М. Дякую, Сергій Віталійович.

Андрій Петрович, все ж таки ви не відповіли щодо зарплат вчителям. Я не знаю, вже, мабуть, і пані Юлія говорить, і я підтверджую, що в мене на окрузі

поступають звернення, що після 1 вересня, коли підняті були ще на 20 відсотків зарплати, якимось чином існує така підзаконка, яка обраховує яку субвенцію виділяти на громади. І є сільські школи, а в мене на окрузі 232 населених пункти, достатньо оптимізовані, підвози і так далі. От, наприклад, школа, де 115 учнів, не вистачає, сума, яка надійшла на зарплати, і зараз змушені вчителі писати, як ви говорили, пані Юлія, заяви на відпустку за власний рахунок. І це повселюдно зараз відбувається. Голова і депутати розводять руками, наприклад, це стосується громади, яка є досить-таки маленька, немає бюджету, щоби доплатити з місцевої ради, і ця проблематика є. Тобто, з однієї сторони, ми так красиво всі розказуємо, і в програмі уряду, як будуть піднімати зарплати, як ми будемо це відстоювати, реальність трошки інша. Добавили 63 мільярди... .

ГРИШИНА Ю.М. Шістдесят чотири і шість.

БІЛОЗІР Л.М. Шістдесят чотири і шість мільярда, а насправді це тільки збурює людей. Чесно кажучи, я ходжу ногами по округу, і не дуже гарні відгуки в освітян про те, що відбувається, яка політика відбувається щодо них навіть на фоні того, що ніби є підняття окладів.

Далі. Хочу до вас довести таку ситуацію, що зараз заблоковані казначейством всі платежі. У мене на окрузі відповідно вже немає, тобто два тижні пройшло, на томливо немає. Тобто ми зараз оптимізуємо, кажемо про енергонезалежність, про мережу ліцеїв дуже ефективну, ефективну мережу, але насправді навіть якщо це оптимізувати, закрити, тепер діти не можуть добиратися до шкіл. Я вам просто назву, які заблоковані платежі: придбання паливно-мастильних матеріалів, в тому числі і забезпечення пальним шкільних автобусів; на роботу генераторів (про яку енергоефективність ми говоримо?); на забезпечення енергетичної стійкості закладів освіти; послуги підвезення учнів на суму, заблоковано, на певні суми; видатки за рахунок трансфертів …*(нерозбірливо)* на місцеві бюджети; облаштування укриттів; реалізація проєктів на безперешкодний доступ до якісної освіти, шкільні автобуси і так далі. Тобто все це перекрито, саме нагальне сьогодні – топливо, це пальне. Мало того, зараз є вказівка громадам зберігати пальне в громадах, щоб розсредоточити, так як ворог бомбить заправки, не скупчувати, і це ще 120 мільйонів на область. Все це заблоковано. Тобто на сьогоднішній день у нас в області немає на довіз дітей,

тобто дітей неможливо довозити, поки що шукаємо, там ходимо до підприємців і так далі. Все. Оце вже цих два тижні пройшло, далі вже просто розводять руками.

Я дуже вас прошу звернути на це увагу. Десь якась є вже постанова про пріоритетність розблокування, я знаю, що по похованню розблокували наших військовослужбовців загиблих, тут теж треба, це номер 1 питання. А то ми фактично говоримо про те, що ми там оптимізуємо, ми там енергонезалежність, робимо укриття, і все це перекреслюється тим, що навіть ми не можемо пріоритетну річ на топливо як би розблокувати.

Далі, щодо автобусів. Хочу вам сказати, що на ринку є змова. Три фірми, які виробляють автобуси жахливої якості. Та дайте нарешті, ми тут це вже голосували, можливість закупляти іноземні автобуси або б/у автобуси, вони будуть набагато кращі і створюватимуть конкурентів всередині країни. Деколи передають автобуси, по п'ять-шість місяців вони в ремонті. Наші громади не можуть взагалі ці автобуси забрати, він по дорозі не доїжджає, запчастини по два, три, чотири місяці треба чекати. І ще останнє по автобусах хотіла сказати, що насправді зараз оця така програма про інклюзивну доступність і КПД голови адміністрації, це кількість так само автобусів інклюзивних. Деякі громади мають по два-три інклюзивні автобуси, які по тих сільських місцевостях не можуть їхати, і дітей немає з інклюзивністю, тільки ради того, щоб чиновники мали нормальний KPI. Ми маємо проблему, що він ні розвернутися на цих сільських дорогах не може, нічого.

Щодо укриттів. Хочу, пане міністр, звернути увагу на те, що у нас 94 відсотки укриттів були викинуті взагалі з постанови, тільки будівництво укриттів. І зараз вийшло те, що ви говорите, що укриття є, а навчального процесу немає. Так є, зокрема, в Києві. Я була змушена забрати своїх дітей з трьох різних шкіл, тому що вони там не можуть вчитися і не можуть нормально дихати, да, воно облаштовано, але воно не для навчального цього… Тому я хочу повернутися до постанови, щоб змінили постанову, і найпростіші укриття, яких 94 відсотки, теж включили для того, щоб нормальне кондиціювання зробити, нормальні зробити туалети, нормальне як би перебування наших дітей там. Дякую.

БУТЕНКО А.П. Пані Ларисо, почну з кінця. Дивіться, тут є розмежування різних типів укриттів. Уряд фінансує тільки будівництво ПРУ –

протирадіоактивних укриттів або підземних шкіл так званих. Все решта, воно не виключено... .

БІЛОЗІР Л.М. Ми знаємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Або подвійного призначення.

БУТЕНКО А.П. Або подвійного призначення.

БІЛОЗІР Л.М. *(Не чути)*.

БУТЕНКО А.П. Тому що решта можуть фінансувати, зокрема місто Київ, яке є одним із найбільших. І це їхнє зобов'язання. Таких проблем нема в багатьох містах, але є в цьому місті. Тому питання все покласти на уряд можна, але чи вистачить на це фінансування, оскільки ми маємо понад 16 тисяч укриттів різного типу в школах. А спроможність бюджету вам відома краще, мабуть, навіть чим мені. Це до пріоритизації цього питання.

По автобусах. По автобусах, так, у нас є виробництво трьох автобусів, можемо говорити, і це неодноразово піднімалося, про можливість закупівлі автобусів за кордоном. Але мова йде саме про шкільні автобуси, а не просто автобуси, це інша сертифікація, інша система допуску. Ця дискусія ведеться, це цілком можливо, боюся на це відповідати.

Нагадайте, щоб я нічого не забув. Щодо заробітної плати. Дивіться, заробітна плата є абсолютно прозорий для всіх, зрозумілий розрахунок кількості співвідношення вчителів до кількості учнів. І відповідно зараз ми, навпаки, збільшили в цьому році цю можливість, оскільки ми раніше фінансували 22 години навчального тижня, зараз ми фінансуємо 24 години навчального тижня, що в масштабах країни це мільярди, які... І відповідно якщо громада зберігає малу чисельність... школи малої чисельності, то вони відповідно будуть отримувати у розрахунковому навантаженні, яке було закладено урядом.

БІЛОЗІР Л.М. І за паливом, будь ласка.

БУТЕНКО А.П. З паливом, розблоковано на минулому тижні. Але ви розумієте, що паливо не для шкільних автобусів не було окремо заблоковано, ви

знаєте ситуацію з... взагалі ситуацію економічну, коли заблоковані були всі економічні рухи. І це не було окреме якесь рішення по шкільних автобусах.

БІЛОЗІР Л.М. *(Не чути)*

БУТЕНКО А.П. Точно знаю, розблоковано. Вчора був в громаді, питав, чи закупили – закупили. Тому, можливо, потрібно працювати з казначейством. На минулому тижні були відповідні дії уряду. Тільки вранці повернувся з округу, ну, з...

БІЛОЗІР Л.М. То це питання на контролі...

БУТЕНКО А.П. Так, так, так. Можливо, якщо на місцях є якісь питання, то давайте піднімати це, це вже питання вирішено урядом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

БУТЕНКО А.П. Колеги, перепрошую, мушу у вас відпроситися, тому що в мене вже 7 хвилин до початку засідання уряду, я мушу прибігти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іван Григорович руку піднімав, тому ми не можемо...

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, дуже дякую. У мене буде дуже коротке питання.

За бєдную науку... *(Не чути)* Ворог обнародував свою бюджетну програму на наступний рік: майже на третину збільшуються військові видатки. Майже на третину! Левова частка йде на науково-технологічні розробки, на технологічні прориви. Війна інноваційна, війна технологічна, війна інтелектуальна. Ні слова за науку! Нуль сімнадцять, як було, так і залишилось в бюджеті на наступний рік. Це в 10 разів менше, ніж закладено в базовому законі. Це... *(Не чути)* і відчуває себе захищеним. Ну, доколе це буде, друзі? Ну, ні ресурсно, ні людським потенціалом ворога перемогти неможливо. Тільки інноваційно, тільки інтелектуально, тільки технологічно. Пане міністре...

БУТЕНКО А.П. Іван Григорович, дякую за зауваження. Але ми працюємо, я (можливо, були проблеми зі зв’язком) говорив про науку, про збільшення якраз

видатків на науку і реструктуризацію. Але сприймаю здорову критику, і впевнений, що разом ми знайдемо відповіді на ці питання. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все, колеги. Біжіть, Андрій Петрович.

Пані Людмила Мозгова піднімала руку. Будь ласка, пані Людмило.

МОЗГОВА Л. Доброго дня, шановні колеги.

Шановний Сергію Віталійовичу, Андрію Петровичу, шановні народні депутати, Всеукраїнська асоціація об'єднаних територіальних громад надала свої пропозиції до програми дій уряду. На жаль, вони не охоплюють усі важливі напрямки, тому просимо їх врахувати.

І хочу подякувати пані Ларисі – щоб не забирати час, - за порушені питання. Тому що те, що вона порушила, це, дійсно, болить громадам. І заблоковані виплати, вони відзначаються на довезенні дітей і якості освітнього процесу. Сподіваємося, що все буде розблоковано. Дякую за увагу.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, пані Людмило.

Пане Андрію? Ні? Окей, дякую.

Ну, давайте, дійсно, по окремих громадах дивитися ситуацію в казні. Бо я знаю, я теж депутат-мажоритарник, що в мене на окрузі є громади, де розблоковано, в них відбулася закупівля. Тобто це вже, скажемо так, центрально таку проблему знято, але в якихось громадах, в якихось областях воно точно, напевно, може бути.

Да, Сергій Віталійович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Друзі, я не адвокат Кабінету Міністрів, але навіть я точно знаю, що є, якщо заходить у казначейство, воно ж пріоритизується по 590 Постанові, а потім стає в чергу, ну, просто в чергу платежів. Бо якщо, не знаю, у нас там тисяча 400 громад з чимось, 80, здається, то так щоб 500 з них подали… Да, тисяча 400, да, щось таке. Я просто до того, що якщо 500 громад дали на паливо, то вони в порядку, як вони зайшли, вони так у порядку і проплачуються, тобто там немає такого вибіркового, можливо, просто стоїть у черзі. Тому я теж знаю, що частково розблоковані багато речей, але це ще не кінець, нам треба ще попрацювати, щоб точно забезпечити фінансову стабільність.

Так, шановні колеги, хтось ще хоче виступити по цьому питанню? Да, давайте переходити тоді до прийняття рішення. Отже, ставлю на голосування проєкт рішення комітету.

Перше: рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Постанови Верховної Ради України про Програму діяльності Кабінету Міністрів України (реєстраційний номер 15521), поданий Кабінетом Міністрів України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу з подальшим доопрацюванням Програми до другого читання та врахування пропозицій, що містяться у цьому висновку.

Друге. Направити цей висновок, висновки Національного фонду досліджень України, Національної академії наук України до Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку, визначеному головним з підготовки цього проєкту постанови.

Хто – за? Прошу проголосувати.

ПІПА Н.Р. Піпа – за.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався?

ВОРОНОВ В.А Воронов – за.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кириленко – утримався. Хто ще?... Так.

ПАВЛЕНКО Р.М. Павленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей. Рішення прийнято. Дякую колеги.

Переходимо до наступного пункту порядку денного. Є пропозиція, з вашого дозволу, спочатку перейти до третього і четвертого пунктів порядку денного, бо це важливі для нас закони, про підсумкову атестацію і вступну кампанію 27-го року. І об’єднати їх в обговоренні, але як завжди, розвести у голосуванні. Не заперечуєте, колеги? Щоб ми просто всіх відпустили до цього причетних.

Тоді, з вашого дозволу, переходимо до пункту третього і четвертого порядку денного.

Пункт третій. Про проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2027 року» (реєстраційний номер 15440).

І четвертий пункт порядку денного. Альтернативний до нього законопроєкт реєстраційний номер 15440-1.

Доповідачами по першому буде голова комітету, по другому – Юлія Миколаївна Гришина, співдоповідачем по обом буде Сергій Валерійович Калебошин.

Отже, шановні колеги, дозвольте знову повернутися до теми державної підсумкової атестації та вступної кампанії. Я нагадаю, що щорічно ми приймаємо з вами спеціальний закон так званий про вступ наступного року і щорічно ми з вами визначаємо параметри, які ми визначаємо, і дозволяємо Міністерству освіти і науки відходити від положень норм Закону «Про вищу освіту», які стосуються тривалості, механізму проведення і всього, що стосується зовнішнього незалежного оцінювання, через те що ми з вами запровадили національний мультипредметний тест після початку повномасштабного вторгнення.

Отже, основний законопроєкт не відрізняється від тих, які були в попередніх роках. І він планується... пропонує, що збережеться чинна система вступу на 2027 рік, а Міністерство освіти і науки буде визначатися з тим, як проводити, в які дні проводити, скільки днів проводити і скільки додаткових сесій робити, як їх зараховувати. Це буде визначати Міністерство освіти і науки. Ми в цьому законопроєкті залишаємо всі ці параметри, які були в попередніх роках, і на цей рік.

Дякую, колеги. Коротко закінчу з представленням основного законопроєкту. Якщо є запитання, прошу задавати. Якщо немає, то передаю слово для доповіді по альтернативному законопроєкту Юлії Миколаївні Гришиній.

Юлія Миколаївна, будь ласка.

ГРИШИНА Ю.М. Сергій Віталійович, дякую.

Колеги, наш альтернативний законопроєкт представлений фактично, да, вони майже нічим не відрізняються, окрім кількості предметів. Тобто перший

законопроєкт передбачає ту структуру НМТ, яка нами з вами обрана, тому що Верховна Рада на сьогодні обирає з 2024 року, яка передбачає чотири предмети, які складалися ці роки в один день. Наш законопроєкт передбачає зменшення кількості предметів до трьох. І перший варіант нашого законопроєкту передбачав такі предмети, як українська мова, історія України, і третій предмет на вибір. Ми запропонували математику залишити на вибір, як і будь-які інші предмети.

Хочу сказати, що ніхто навіть не очікував, що настільки актуальним є це питання. Дуже жвава дискусія ведеться і між нами як колегами, і в суспільстві, що говорить про те, що, дійсно, питання дуже важливе. І дуже гарно, що ми зараз можемо це питання обговорити.

Перше, на що я хотіла звернути вашу увагу, що коли розпочалося повномасштабне вторгнення, ми з вами приймали НМТ як спрощену систему ЗНО, яка передбачала спрощену систему: три предмети. І так було в 2022 році, і потім в 2023 році ми залишили два предмети, вивели один на вибір. Тобто ми експериментували, шукали вихід, як в умовах війни зробити вступну кампанію найбільш, скажімо, результативною. І два роки підряд у нас діяла концепція – чотири предмети, які складалися в один день.

Взагалі протягом цих чотирьох років що ми бачимо? Що ми маємо на сьогодні? Тобто ми говоримо про те, що нам потрібно визначитися зі структурою НМТ на вступну кампанію наступного року. П’ятий рік повномасштабного вторгнення: ми бачимо, що в нас, звичайно, падає рівень знань, в нас якраз є результати дослідження PISA, які говорять про 50 відсотків, що 50 відсотків наших дітей, скажімо, на рівні 50 відсотків, не мають, скажімо, достатнього рівня знань, загальних компетентностей по математиці, читанню і інших, основних предметах. Тобто катастрофічно падає рівень знань, ми це все розуміємо, зростає стрес у дітей. І особливо в цьому році ми бачимо – ми ж говоримо про цей рік, - ми бачимо, яка ескалація взагалі триває в країні в цьому році, ми бачимо, які фінансові проблеми ми маємо. От ми сьогодні говорили про те, що заблоковані платежі, відсутність бензину. Тобто, окрім того що постійно лунає тривога... Тобто навчальним процесом це назвати не можна. У мене теж дитина, ходить в шостий клас, тобто зранку ми просинаємось, якщо є тривога, ми до школи не йдемо, потім ми йдемо, потім спускаємось в укриття, там навчатися немає

можливості, повітря немає, умов немає. До мене постійно підходять колеги і запитують, яку ж можна знайти школу в Києві, порадь, будь ласка, де можна навчатися в укриттях. Ви знаєте такі школи? Якщо знаєте, порадьте мені. Не приватні, тому що приватні, то зрозуміло, у мене немає коштів на приватну велику школу, яка би… Я знаю ці приватні школи, це декілька шкіл в Києві, які спромоглися фінансово побудувати такі укриття, де відокремлені класи і де вентиляція. У мене дитина погано себе почуває, з 1 вересня я не можу взагалі зрозуміти, що вона вивчила, тому що кількість тривог і відсутність укриття з нормальними умовами навчання, звичайно, роблять цей процес навчання фактично неможливим. Це ми говоримо про місто Київ. У нас є десять прифронтових громад, в яких ситуація п’ять років така, як у нас в цьому році в Києві, наприклад. Ну, і всі інші регіони, ви бачите, зараз немає безпечних регіонів – Луцьк, Тернопіль, Івано-Франківськ, вже прилетіло в Чернівці. Тобто ситуацію можна назвати катастрофічною.

Що ми можемо з вами зробити в цих умовах? Ми робимо, що ми можемо, ми виділяємо кошти на укриття. Ми не можемо зупинити ворога. Ми робимо те, що ми можемо. Але цього, звичайно, недостатньо. На жаль, ми не можемо забезпечити дітям можливість навчатися зараз в цих умовах. Але ми можемо забезпечити їм правила вступу, які відповідають викликам війни.

Звичайно, чотири предмети краще ніж три, звичайно. Звичайно, п’ять предметів краще ніж три. І прекрасною була історія з ЗНО, яка діяла до війни, коли можна було складати один предмет, підготуватися, потім прийти через три дні скласти інший предмет, до цього нормально підготувавшись, виспавшись, і прийти нормально без стресу дітям все це спромогтися здати. Зараз війна. І, звичайно, у війну немає простих рішень. У війну немає, скажемо так, ефективних рішень, ідеальних рішень немає. Тому ми погоджуємося, свідомі того, що чотири предмети краще ніж три, але, очевидно і зрозуміло, що це велике навантаження для дитини.

Я не знаю, як ви, я, наприклад, позавчора, коли була ракетна атака на Київ, я зранку не могла зібрати себе, щоб виступити з трибуни Верховної Ради, я відмінила свій виступ. Чи можуть наші діти відмінити ЗНО чи НМТ? Ні. Вони повинні встати зранку після обстрілу, після п’яти років ненавчання, і цього року

точно, піти і скласти в один день чотири предмети. І, слава богу, що в цьому році міністерство дослухалося вже до Президента, до Верховної Ради, починає вас просити піти назустріч дітям і передбачило можливість, ми сподіваємося, що вона буде впроваджена, перескласти НМТ. Це потрібно було зробити давним-давно. Вже декілька років Президент, Верховна Рада, величезна кількість народних депутатів, люди на місцях просять спростити, придумати якісь рішення, особливо у прифронтових регіонах, де добирання через всю область, діти, коли їдуть в Запорізькій області в Дніпровській до, наприклад Дніпра, Запоріжжя, потрібно пересікти область для того, щоб скласти НМТ. І це подобно подвигу сьогодні.

Колеги, ми всі з вами живемо в одній країні, ми розуміємо, яка ситуація відбувається, дітям складно складати чотири предмети в один день. Я хочу вам нагадати, якою є мета НМТ. Мета НМТ є зробити реальним прозорим конкурсний відбір. І я впевнена, що в умовах війни, впровадивши три предмети, ми абсолютно спокійно зможемо забезпечити цей конкурсний відбір. Ми знімемо стрес з дітей, ми повернемо ту систему, яка вже була запроваджена в 2022 році і показала себе нормально. Я багато можу говорити з цього приводу, але у нас була жвава дискусія на підкомітеті, я думаю, що основні тези це я сказала.

Але що я хочу сказати, колеги, з приводу того, яку пропозицію я запропонувала. У нас 56 народних депутатів з різних фракцій підписали цей законопроєкт, велика кількість депутатів підтримує три предмети. Я запропонувала, ми разом порадилися, я запропонувала, бачачи, що переважна більшість колег в комітеті підтримує математику, математика важлива, ми теж її підтримуємо, але пропонували на вибір. Добре. У нас є така пропозиція зробити консенсусний варіант, давайте повернемо математику, тому що більшість вважає її важливою, ми ж парламент, це місце для дискусій, щоб знаходити компроміс. Тому є пропозиція повернути математику, але все-таки залишити три предмети. Це буде певним таким консенсусом між двома пропозиціями, які у нас є на розгляді в комітеті, чотири предмети і три. І я думаю, що таким чином ми зможемо і в залі фактично нормально проголосувати такий компромісний варіант. Оскільки, я думаю, що в нас є небезпека того, що якщо залишити ці два законопроєкти, то не буде голосів ні на один, ні на інший, все одно потім потрібно буде шукати консенсус. Тому в мене така пропозиція, ми таку пропозиції

голосували на підкомітеті. І я дуже сподіваюся, колеги, на те, що ми все-таки приймемо правильне рішення для підтримки наших дітей для того, щоб вони мали можливість в таких складних умовах під час вступної кампанії скласти три предмети спокійно в один день.

І останнє, що я скажу, я знаю, що міністерство готує, зараз прораховувало... До речі, жодної притомної відповіді ні від міністерства, ні від УЦОЯО ще до того, чому саме чотири предмети так важливі в НМТ в умовах війни на п'ятий рік, коли немає навчального процесу майже, жодної притомної відповіді я не почула. Я почула таку відповідь від УЦОЯО керівниці, що я можу, навіть я її записала, тому що коли їй повторила на підкомітеті, то вона сказала, що вона такого… не дуже так правильно сказала, я вже навіть переписала ту відповідь. Я краще не буду її зачитувати, тому що у нас хтось по соціальним мережам міряє… приймає рішення щодо вступної кампанії і щодо того, які частини країни які би хотіли бачити рішення. Я думаю, що це точно неприпустимо в такій ситуації.

І якщо, знаю, що МОН прораховує зараз два дні, тому що є пропозиція розбити на два дні, щоб зменшити стрес. Одразу вам хочу сказати, що ця історія, ми, дуже багато колег, вважаємо цю історію абсолютно недопустимою. Тому що прифронт не поїде. Вибачте, це злочин, дітей прифронту два дні направляти на цю поїздку, це треба брати нам всім відповідальність за це. Тому що, подивіться, що трапляється з дітьми іноді у прифронту, коли вони їдуть на НМТ. За кордоном діти два рази не полетять, готелі знімати ніхто два рази не буде, ми повинні бути свідомі цього.

І ще дуже хотілося б почути від міністерства цифру, скільки буде коштувати країні ці два дні, назвіть, будь ласка, цю цифру? Ми сьогодні там щось намагалися голосувати, здається, навіть проголосували до другого читання 500 мільйонів, я бачила, на підтримку вчителів для складання НМТ. Це та сума, яку ми повинні ще й заплатити, я так розумію, як країна для того, щоб надати цю радість дітям – складати чотири предмети. Тобто все це в сукупності, мені здається, що цих аргументів достатньо, щоб ми поговорили з вами про якийсь такий, ну, альтернативний знайшли вихід з цієї ситуації. Дякую, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юлія Миколаївна.

Сергій Валерійович, будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, колеги. Дякую. Я, по-перше, дякую за небайдужість, і це не форма початку промови, а моя щира впевненість, що всі ці ідеї, які обговорюються і в яких є прихильники, і нема прихильників, в мене своя позиція, і автори законодавчої ініціативи теж знають, але я зараз доповідач по тих законопроєктах, які запропоновані, а не в мене монолог… .

ГРИШИНА Ю.М. Не заангажовані.

КОЛЕБОШИН С.В. Ні, кожен із нас в той чи інший спосіб заангажований інтересом до освіти, до дітей і до України, в гарному сенсі. Я про те, що я буду доповідати суто по законопроєктах, а потім можемо обговорювати. Ну, така моя функція зараз.

Хочу тільки на початку виступу зауважити, бо я знаю, що нас багато людей слухають, трохи поправити колегу Юлію Миколаївну. Поки що не передбачено два способи складання, поки що це обговорюється… два дні, два дні, да. Два варіанти, не два дні, а дві спроби. Це та ідея, яку я особисто теж підтримую, але поки що цей порядок не схвалений, оскільки ми поки що не схвалили ті закони, про які говоримо. Просто щоб не було такого, що завтра там вийдуть новини, що вже там буде в кожної дитини дві спроби, ні-ні-ні.

ГРИШИНА Ю.М. Так, так, це обговорюється.

КОЛЕБОШИН С.В. Да.

Власне, по законопроєктах, по 15440 і 15440-1. Я дуже коротко по них пройду, бо ми дуже ретельно розглянули на підкомітетах.

Основний законопроєкт 15440 підтримується всіма стейкхолдерами: Міністерством освіти і науки України, Головним науково-експертним управлінням, Міністерством фінансів, Національною академією педагогічних наук, низкою інших стейкхолдерів, які висловили погодження із нормами проєкту. Ну, власне, це зрозуміло, оскільки він повторює фактично законопроєкт минулого року.

По законопроєкту 15440-1 основне зауваження, знову ж таки повторююсь, я опрацьовую зараз запропонований текст законопроєкту, а не динаміку еволюції позиції авторів законодавчої ініціативи. Всюди є одне найважливіше

застереження щодо, ну, назвемо так, неприпустимості відкидання математики з предметів обов'язкових для складання. При цьому я вітаю політичну гнучкість позиції колег і готовий до обговорення. Але знову ж таки озвучую ті висновки, які були надані на канонічний текст законопроєкту.

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*.

КОЛЕБОШИН С.В. Ну, нормально, що... Колеги, ви збили мене.

Відповідно ці рішення були зафіксовані на засіданні підкомітету, яке відбулося на минулому тижні, де більшістю членів підкомітету з питань повної загальної середньої освіти і освіти на тимчасово окупованих територіях було прийнято рішення щодо рекомендації комітету, який має рекомендувати відповідно Верховній Раді, прийняти за основу та в цілому основний законопроєкт – законопроєкт 15440. Доповідь закінчив. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Валерійович. Переходимо до обговорення, шановні колеги. Бачу, Валерій Вікторович Колюх підняв руку. Будь ласка.

КОЛЮХ В.В. Шановні колеги, хотів би, по-перше, повідомити, що у вас проблеми із трансляцією, у вас в комітеті. Тому що це, я думав, лише у мене, але бачу, що всі пишуть в чаті, що пропадає звук постійно, через слово чуємо. Тому, секретаріат, може, щось там налаштуйте. Це раз.

По-друге, я уважно послухав всі доповіді і по основному законопроєкту, і по альтернативному. Я був присутній на засіданні підкомітету …*(Не чути)* обов'язкових предметів національного мультимедійного тесту, а також скільки годин треба відвести на складання тесту. Я прихильник того, щоб це складали діти в один день, тому що це якраз питання і безпеки, і питання, як вони мають доїхати до центру тестування. А також я схиляюся до того, що треба зменшити кількість обов'язкових предметів. І якщо ви наполягаєте на математиці, яка має бути обов'язковою, то нехай буде так, але це має бути лише три предмети. Тому я підтримую в цьому відношенні альтернативний законопроєкт, внесений Юлією Миколаївною. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Валерій Вікторович.

Шановні колеги, народні депутати… Пані Ларисо, будь ласка.

БІЛОЗІР Л.М. Я як співавтор законопроєкту 15440-1 виступаю все ж таки за скорочення предметів в умовах воєнного стану, п’ятий рік війни, вже буде скоро шостий. Математика залишається обов’язковою. Але я би все ж таки наполягала на більш жорсткому варіанті, так, як йдеться у законопроєкті, там, де вона б могла бути предметом на вибір, для інженерних, для технічних, для економіки вона буде необхідною і затребуваною, діти зможуть вибирати, хто вступає, той буде вступати. Крім того, останніх п’ять років від повномасштабної війни обов’язкове складання математики для вступників не розв’язало проблему дефіциту студентів на технічних спеціальностях. Тому заохочувати молодь примусово обирати там математику, треба заохочувати вибирати інженерні та технологічні професії не через примусове тестування, а через якісну профорієнтацію, гідну оплату праці вчителів, підтримку технічних спеціальностей.

Тепер я хочу ще також сказати як мама трьох дітей, у мене старша донька навчається в 11-му класі, випускниця, і от з 18 дітей, які в класі, тільки двоє будуть НМТ, всі решта збираються за кордон, тому що вважають, що НМТ досить складно складати, що дійсно переривається навчальний процес. Сьогодні міністр говорив, що є укриття, але навчальний процес у більшості з них неможливий, тому що вони не облаштовані під навчальний процес. Відповідно є освітні втрати, відповідно є купа проблем, зв’язаних з війною, з постійними тривогами, і діти постійно знаходяться у стресі, і заганяти їх в чотири предмети вважаю недопустимим. Тим паче є купа європейських країн, які приймають наших дітей на базі одного англійського тесту IELTS чи DELF по французькій, дивлячись від країни, і достатньо мотиваційного листа. І останнє, що я хотіла вам ще зазначити, що навіть A-Level британський не має обов’язкових предметів. Там три предмети на вибір. Тому, мені здається, що тут ми можемо врахувати, тим паче це було до війни, до 2022 року, врахувати воєнні реалії наші і все ж таки повернутися до трьох предметів, з компромісом політичним, гнучкістю там і так далі. Але мені б дуже хотілося, щоби, як би, батьки і діти побачили все ж таки цей законопроєкт як той, який підтриманий комітетом і... я маю на увазі 15440-1, комітетом та Верховною Радою. Повірте, дуже багато дітей, батьків випускників його очікують.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Володимир Воронов, будь ласка.

ВОРОНОВ В.А. Сергій Віталійович, дуже дякую за можливість сказати слово. Доброго дня всім! Я хочу ...*(Не чути)* І хочу ...*(Не чути)* засіданні підкомітету, коли ми обговорювали це питання. Ну, давайте підемо назустріч ...*(Не чути)* Давайте ...*(Не чути)* в нас час, давайте зробимо виключення і скоротимо кількість предметів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимир Анатолійович.

Ростислав Миколайович.

_____. Я приєднуюся.

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, дозвольте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, будь ласка.

Чекайте. Ростислав Миколайович.

ПАВЛЕНКО Р.М. Іван Григорович, давайте ви, тоді я, бо ви тримаєте вже довго.

КИРИЛЕНКО І.Г. Да, дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, я не бачив.

КИРИЛЕНКО І.Г. ...на те, що сьогодні ...*(Не чути)* на найвищому рівні ...*(Не чути)* величезна ...*(Не чути)* і не ... *(Не чути)*

ГРИШИНА Ю.М. Іван Григорович, а можна, щось погано чуємо. У нас вроді як нормальний зв’язок тут зараз.

КИРИЛЕНКО І.Г. ... *(Не чути)* звертаємося до ...*(Не чути)* У них діти в школі… *(Не чути)* не чотири, а три … *(Не чути)* ніж якість освіти. Це дуже важко сприймати, але вони праві. Давайте підтримаємо альтернативний законопроєкт, і тоді в залі нас підтримає весь зал. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іван Григорович.

Ростислав Миколайович, будь ласка.

ПАВЛЕНКО Р.М. …здоров’я дітей. Мені …*(Не чути)*, крім скорочення … *(Не чути)* повну профанацію …*(Не чути)* І міністерство … *(Не чути)* тільки якості …*(Не чути)* і скорочення кількості питань обов’язково, і перевірка питань на стресостійкість. Тому що ті нарікання, які зокрема і я чув, були якраз не так про кількість предметів, як от, власне, про це: про зміст питань, про стреси під час цього засідання і подібне. Тому мені здається, що задача може бути вирішена іншим способом, крім скорочення кількості предметів. Бо освіта важлива, давайте про майбутнє теж думати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ростислав Миколайович.

Шановні колеги, хто ще хоче висловитись?

ГРИЩУК Р.П. Я просто, я коротко висловлюсь. Ми в 22-му році проходили питання про три предмети і про неможливість предмета на вибір. Коротко, просто щоб ми були свідомі, якщо ми ухвалюємо ці рішення, фізика – до побачення, хімія – до побачення, англійська мова – до побачення, українська література – до побачення.

ГРИШИНА Ю.М. А можна, я коротко відреагую. Що якщо до побачення ці предмети, то буде «привіт, репетитори». Тобто там, де ми говоримо «до побачення», друзі, ми ж повинні бути свідомі, що там, де НМТ, там додаткові репетитори. А не в усіх є кошти. Тобто чим більше предметів на НМТ, тим більше репетиторів, тому що в школі нема навчального процесу. І НМТ – це ж ми не про освіту, освіти зараз, на жаль, немає, колеги. Ну, в нас подивіться, що відбувається в ці дні, на жаль, в дні ескалації. Ну, нема зараз освіти. І ми повинні бути свідомі того, ми ж народні депутати, представники народу, ми їздимо в округи, нема, на жаль, процесу. І це не про освіту, це про вступ, друзі, це про вступ.

ГРИЩУК Р.П. Так нема освіти, так давайте не будемо й робити НМТ, так давайте не давайте вищу освіту давати. Всім віддамо дипломи – і все. Тобто ми про що?

ГРИШИНА Ю.М. Про НМТ. Ми про вступ, а не про освіту. Друзі, давайте не плутати.

ГРИЩУК Р.П. Вступ – це частина освіти. Ви кажете, немає освіти, значить, давайте враховуючи те, що немає освіти, як ви кажете, давайте тоді і не будемо тестування робити, спростимо його, щоб потім була спрощена вища освіта. А потім ми будемо дивуватися, а чому у нас проблеми з ОПК, чому у нас проблеми з інноваціями, чому ми програємо в інноваційній війні, чому діти виїжджають за кордон. Тут немає якісної вищої освіти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, друзі. Ольга Володимирівна, будь ласка.

КОВАЛЬ О.В. Дякую, Сергій Віталійович. Колеги, в цій дискусії, знаєте, саме головне, давати вступникам і випускникам закладів освіти зрозумілі правила завчасно. Тому що ми починаємо змінювати правила, коли діти вже, скажемо, вибачте за порівняння, зайшли на забіг, зайшли на дистанцію. Діти вже готуються до НМТ. Діти вже готуються до предметів. Діти вже зорієнтовані. Тобто ми можемо вести дискусію про певні зміни якісної підготовки НМТ, має право дискусія про зміну предметів і так далі. Але не можемо ми змінювати це все в процесі для вступників цього року і випускників 27-го року. Тобто можна дискутувати, але потрібно давати прозорі передбачувані, прогнозовані для дітей правила. Ось це є основним, що ми повинні ще забезпечувати.

ГРИШИНА Ю.М. Пані Оля, ми так робимо кожен рік. Ми кожен рік приймаємо і змінюємо. У нас в 22-му було три предмети, потім два на вибір, потім чотири. Ми так робимо кожен рік. І в цьому році ми ще робимо це завчасно. Ми всі роки робили це робили пізніше.

КОВАЛЬ О.В. Це не означає, що ми робили в попередні роки правильно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. …якось дотримуємось регламенту. У нас регламент не регламентований для членів комітету, але давайте мати один до одного повагу. Тому що виступати 10 хвилин, ми не заперечуємо, але потім на все брати репліки і ще по 2 хвилини, друзі, ну, це трішечки перебір і неповага до своїх колег. Давайте просто поважати один одного.

Я бачу, піднята рука, але не бачу, в когось. Академія педнаук. Правильно? Будь ласка.

СИСОЄВА С.О. Дякую дуже. Я не планувала виступати, але …*(Не чути)* академію наук… *(Не чути)* школи новобудов вдвох і так далі, і так далі. Я дуже підтримую Юлію Миколаївну, тому що сьогодні яку мету ми переслідуємо? Це моя особиста думка зараз. Ми переслідуємо мету… .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я перепрошую, але ви зараз не свою думку висловлюєте, ви зараз висловлюєте думку Академії педагогічних наук. Якби ми хотіли почути вашу окрему думку, ми би вас якось персонально запросили. Ми запросили Академію педагогічних наук.

СИСОЄВА С.О. Я дуже перепрошую, тому що я не знаю, я не можу, зараз просто приймаю участь, тому що я як людина хочу сказати, що якщо ми переслідуємо мету зберегти наших дітей…

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, є офіційний висновок Академії педагогічних наук. Я щось не дуже розумію, у нас що, якийсь фестиваль особистих думок? Воно так не дуже працює. Є офіційний висновок Академії педагогічних наук….

СИСОЄВА С.О. Не очікувала просто такої дискусії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви його заперечуєте? Мені запитати у керівника, чи він направив людину, яка заперечує висновок Академії педнаук? Слухайте, ми ж знаходимося на офіційному заході, це засідання комітету Верховної Ради, це не обмін особистими думками навіть серед народних депутатів.

СИСОЄВА С.О. Добре. Я перепрошую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це політична позиція. А в даному випадку ми говоримо про те, що ми запрошуємо наших стейкхолдерів і їх позицію, а не особисту позицію запитуємо. Дякую.

СИСОЄВА С.О. Добре. Я перепрошую. Чи можу я продовжити? Ви дозволяєте мені продовжити?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Як представник Академії педагогічних наук, позицію Академії педагогічних наук, будь ласка.

СИСОЄВА С.О. Добре, як представник академії наук, да, я академік-секретар. Я просто хочу тільки звернути увагу на те, що якщо ми переслідуємо таку мету, як зберегти наших дітей, зберегти сьогодні їх здоров'я, не відштовхнути їх від України і не відправити за межі України на навчання, ми маємо, ми маємо скоротити кількість предметів. Бо написати в один день три предмети, переключатися, це за всіма законами дуже складно і дорослій людині зрілій, а не тільки дитині, тим більше в такій ситуації. Я дуже прошу, дійсно, дослухатися до пропозицій Юлії Миколаївни, вони дуже виважені. Перепрошую.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги. Все нормально.

Шановні колеги, я так розумію, що ми завершили наше обговорення і можемо переходити до прийняття рішення. Я прошу всіх колег народних депутатів підключитися. Я навіть не буду коментувати, в принципі, і так, все зрозуміло, на підкомітеті гарно попрацювали.

Але підкомітет рекомендував прийняти комітету своє рішення. Отже, я їх поставлю на голосування в тому порядку по пункту третьому, як вони запропоновані підкомітетом.

Отже, по проєкту Закону 15440.

Перше. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої та частини другої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону України реєстраційний номер 15440, поданий народним депутатом Бабаком та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду зазначеного законопроєкту в першому читанні прийняти за основу та в цілому з необхідними техніко-юридичними правками.

Друге. Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити голову комітету.

Хто – за? Прошу проголосувати. Дякую.

Хто – утримався?

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Є.

КОЛЮХ В.В. Колюх – проти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колюх – проти. Хто ще проти? Юлія Миколаївна – проти.

ВОРОНОВ В.А. Воронов теж – проти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

6 – 5. Рішення прийнято.

Переходимо до голосування за ...

_____. Відео, на всяк випадок відео.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Відео. Добре.

Переходимо до четвертого пункту за голосування за альтернативний законопроєкт. Шановні колеги, є пропозиція з повагою до того, що його подав член комітету, відправити його на доопрацювання.

Отже, ставлю на голосування...

ГРИШИНА Ю.М. Сергій Віталійович, у нас там пропозиція була і на підкомітеті...

ГОЛОВУЮЧИЙ. На підкомітеті її не прийняли.

_____. У нас же було більшість утрималась.

ГРИШИНА Ю.М. Я до того, що ми запропонували, і я запропонувала на комітеті як автор основний цю концепцію про три предмети, про математику, змінити по 116-й...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Змінюйте окремим законопроєктом. Навіщо?

ГРИШИНА Ю.М. Ми маємо право, я запропонувала таку...

ГОЛОВУЮЧИЙ. На підкомітеті вже проголосували проти цієї пропозиції.

ГРИШИНА Ю.М. Дивіться, у нас є, я автор законопроєкту, є співавтори, ми порадилися, і в нас є така пропозиція, ми це обговорювали, просто ми, не знаю, чи це ми проголосували на підкомітеті, ми голосували таку пропозицію, Сергій Валерійович.

КОЛЕБОШИН С.В. Ми були проти.

ГРИШИНА Ю.М. Що по 116-й... Ми були проти... У нас була пропозиція від співавторів повернути математику, залишити три предмети, повернути туди математику як основну. Оце була наша пропозиція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Давайте, з вашого дозволу, я поставлю на голосування таку пропозицію, яку я запропонував, потім поставимо інші, якщо вона не набере голосів.

ГРИШИНА Ю.М. Давайте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, шановні колеги, ставлю на голосування проєкт рішення комітету по альтернативному законопроєкту. Рекомендувати Верховній Раді відповідно до 114 статті Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону України реєстраційний номер 15440-1, поданий народним депутатом України Гришиною та іншими народними депутатами...

(Загальна дискусія)

Так, шановні колеги, повертаємося. Ви нас всіх бачите, чуєте?

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, давайте почекаємо. Якщо не набере за… відправити на доопрацювання, перейдемо до інших опцій. Немає такої опції по 116-й зараз переробити законопроєкт. Тим більше, що ми зараз основний проголосували за основу і в цілому і прийняли таке рішення.

Завжди є можливість відкликати законопроєкт, перевнести законопроєкт, зробити будь-що. Зараз цей законопроєкт, який містить те, що в ньому написано. В ньому написані неприйнятні речі по математиці, ти ж сама це знаєш. Ну, як бачимо, для багатьох неприйнятні.

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, так ми ж не проти. Ми ж не проти.

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Конечно, нет. Завжди можна повернутися до діючої норми Закону про «Про вищу освіту», яка буде працювати, якщо ми не приймемо цей.

ГРИШИНА Ю.М. Та краще ЗНО, ніж чотири предмети.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та на здоров’я, так я ж теж вважаю, що ЗНО краще.

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так давайте так і зробимо.

Так, шановні колеги, я так розумію, що ми повернулися, да? Всі на зв’язку чи в нас... У вас теж переривався зв’язок, чи ні?

_____. Так, у нас не було зв’язку, не було зображення, але зараз все відновили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але бачу, що не у всіх. Шановні депутати!

КИРИЛЕНКО І.Г. Відновився зв’язок.

_____. Краще, Сергій Віталійович, краще.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все, слава богу. Шановні колеги, тоді давайте швидко це зробимо, поки у нас знову не перервався зв’язок.

Отже, по четвертому пункту. По третьому ми прийняли рішення за основу і в цілому. По четвертому. Ставлю на голосування проєкт рішення.

Перше. Рекомендувати Верховній Раді відповідно до статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2027 року (реєстраційний номер 15440-1), поданий народним депутатом України Гришиною Юлією Миколаївною та іншими народними депутатами, за наслідками розгляду в першому читанні відправити на доопрацювання.

Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити голову комітету.

Хто – за? Прошу проголосувати. Дякую.

Хто – утримався? Або проти?

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Утримався.

Юлія Миколаївна, утрималась, проти? Проти.

Валерій Вікторович, Володимир Воронов.

КОЛЮХ В.В. Я проти. На доопрацювання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Олена.

В будь-якому разі рішення прийнято. Дякую, колеги.

Переходимо до наступного пункту порядку денного.

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми вже прийняли рішення по обох законопроєктах.

Пункт другий. Про стан підготовки нормативно-правових актів на виконання Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених.

Доповідачем має бути представник уряду. Я так розумію, що Андрій Олександрович Вітренко у нас буде доповідачем?

КУРБАТОВ Д.І. Якщо можна, я, Сергій Віталійович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вибачте, вибачте, пане Денисе, я вас не помітив на Zoom, перепрошую. Пан Денис Курбатов, заступник міністра освіти і науки України.

Пане Денисе, будь ласка.

КУРБАТОВ Д.І. Доброго дня, шановні народні депутати. Про стан виконання плану і організації підготовки проєктів актів по законопроєкту 10218, який вже став законом. Перш за все хочу подякувати і комітету, і парламенту в цілому за спільну роботу і підтримку змін до базового закону, які були проголосовані в лютому цього року і підписані Президентом.

Міністерство освіти і науки зараз здійснює цілий комплекс заходів з реалізації цього законопроєкту і підзаконних актів. Відповідно до плану підготовки було виявлено і передбачалося до розроблення 15 нормативно-правових актів. В процесі підготовки цих нормативно-правових актів ми

оптимізували їх кількість без зміни суті, і фактично весь перелік актів для реалізації змін, які передбачають цей законопроєкт, було зменшено до 10.

Станом на 28 жовтня цього року 3 з 10 актів прийняті. Відповідно два ...*(Не чути)* Абсолютно всі проєкти вже розроблені. Частина з них внесена на розгляд Кабінету Міністрів, частина з них погоджується центральними органами виконавчої влади.

Таким чином, станом на зараз ми просимо ще декілька місяців, до трьох місяців, для того, щоб завершити цей процес. Зокрема, окремо хочу подякувати за ту нашу зміну, яка стосувалася постдокторантури. Ми тільки внесли відповідне положення, зміни на громадське обговорення, і це, дійсно, черговий етап дослідницької кар'єри, розбудови дослідницької кар'єри науковця, якого в Україні не було. Він є в усьому світі, і зараз дуже гарні відгуки, принаймні від громадськості наукової, яка ознайомилася з цими змінами.

Прохання підтримати продовження розробки відповідної підзаконки на три місяці. У мене все. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Денисе.

Валерій Вікторович Колюх, співдоповідач, будь ласка, по цьому питанню.

КОЛЮХ В.В. Шановні колеги, на виконання Закону «Про внесення змін до Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань ...*(Не чути)* профільний заступник міністра освіти, було визначено розробку і прийняття 10 нормативно-правових актів, тобто підзаконного характеру. І, як зазначив пан Денис, прийнято лише три. Але при цьому треба віддати належне Міністерству освіти і науки, вони всі 10 все ж таки розробили і вони знаходяться на погодженні в профільних міністерствах.

Тому я пропоную прийняти інформацію до відома і рекомендувати Кабінету Міністрів і Міністерству освіти продовжити …*(Не чути)*. Також рекомендувати Національній академії наук та галузевим академіям наук, де з тих чи інших причин не відбулися вибори керівників наукових установ, чи вибори були визнані такими, що не відбулися, провести додаткові вибори, адже це також передбачено цим законом. І поставити на контроль це питання, через три місяці розглянути повторно. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Валерій Вікторович.

Шановні колеги, чи потребує це обговорення? Я дума, що ні. Можемо переходити до прийняття рішення, якщо не заперечуєте.

Шановні колеги, ставлю на голосування проєкт рішення у тому вигляді, в якому він вам усім розісланий. По суті Валерій Вікторович його коротко описав. Хто – за, прошу проголосувати.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – за.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ВОРОНОВ В.А. Воронов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вісім. Достатньо.

Хто – утримався? Проти? Немає.

ПІПА Н.Р. Піпа – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Так, дякую. Рішення прийнято одноголосно.

Переходимо до наступного пункту порядку денного. Давайте, колеги, спробуємо оперативно, враховуючи важкість зв’язку, який сьогодні з переходом на більш сучасні цифрові технології з нами трапився.

Пункт п’ятий порядку денного. Про проєкт Закону України про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на проживання окремим категоріям здобувачів освіти (реєстраційний номер 15560). Доповідачем має бути Руслан Олександрович Горбенко… .

ІЛЬНИЦЬКИЙ М.М. Усім доброго дня. Мене звати Мар’ян Ільницький, я помічник Руслана Олександровича. Він, на жаль, не може бути присутнім.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Перепрошую, ні-ні-ні. Пане Мар’яне, я перепрошую, у нас так не працює, у нас помічники замість народних депутатів не представляють законопроєкти. Я перепрошую, ми розглянемо його тоді без доповідача.

Співдоповідачем є Ольга Володимирівна Коваль. Будь ласка, Ольга Володимирівна.

КОВАЛЬ О.В. Дякую, колеги. Головним з розгляду цього законопроєкту є Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин. У пояснювальній записці зазначено, що законопроєкт розроблено з метою посилення соціального захисту молодих внутрішньо переміщених осіб і забезпечення умов для безперервного здобуття ними освіти ними у період воєнного стану.

Автори зазначають, що основними завданнями є законопроєкту: гарантування виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщених осіб, які не досягли 23-річного віку на здобуття, та здобувають професійну, фахову передвищу або вищу освіту; забезпечення виплат такої допомоги незалежно від результатів оцінювання потреб; забезпечення державної підтримки протягом періоду здобуття освіти в межах установленого законом вікового обмеження; зменшення ризику припинення навчання внутрішньо переміщеними особами через матеріальне становище; запровадження електронного обміну інформацією, необхідної для підтвердження права на отримання допомоги; мінімізація необхідності подання здобувачами освіти паперових довідок та інших документів; зменшення адміністративного навантаження на отримувачів допомоги закладів освіти, органи, які здійснюють призначену виплату. І сприяння освітній, соціальній та професійній інтеграції молодих внутрішньо переміщених осіб.

Ми маємо висновки. З вашого дозволу, зачитаю. Головне науково-експертне управління висловило зауваження до законопроєкту. Зокрема, ГНЕУ звертає увагу, що питання державних гарантій, соціального захисту молодих внутрішньо переміщених осіб та забезпечення можливості безперервного здобуття ними освіти частково врегульовано чинним освітнім законодавством.

Також вони наголошують увагу на те, що такий підхід неповною мірою враховує обставини, в яких перебувають… матеріальні обставини, в яких перебувають ось ці особи, внутрішньо переміщені, зокрема у допомозі на проживання, неврахований рівень доходів особи та членів її сім’ї, склад сім’ї,

наявність працездатних членів сім'ї, житлові умови, інші обставини, що характеризують матеріальне становище та соціально-побутові потреби цієї особи.

Відтак ГНЕУ вважає, що така пропозиція не узгоджується з принципом адресності соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, на що вони звертають увагу, та ряд інших зауважень.

Міністерство освіти і науки надало зауваження, пропозиції до законопроєкту, зокрема вони стосуються електронного обміну інформацією з-між Єдиної державної електронної бази з питань освіти та Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Міністерство фінансів не підтримує законопроєкт, а визначає, що запропоновані зміни фактично встановлюють для окремої категорії внутрішньо переміщених осіб спеціальні умови отримання державної підтримки виключно за ознакою віку та факту здобуття освіти незалежно від наявності фактичної потреби в такій підтримці.

Далі. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України не підтримує законопроєкт, оскільки запропоновані зміни не враховують обставини, які безпосередньо визначають потребу особи. Тобто те ж саме, що і попередній центральний орган виконавчої влади.

Національна академія правових наук також надала зауваження. Зокрема, академія зазначає, що наявна процедура оцінювання потреб внутрішньо переміщених осіб спрямована на застосування… не спрямована на застосування адресності і підтримки в умовах обмеженості ресурсів, і питання законодавчої відміни проходження такої процедури для окремих категорій осіб безпосередньо пов'язана з дотриманням принципу формальної рівності в суспільстві. Також ще інші зауваження.

Цей законопроєкт розглянув головний Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій, національних меншин на своєму засіданні 1 жовтня 2026 року і рекомендував Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Також цей законопроєкт розглянули на підкомітеті з питань професійної та фахової передвищої освіти і з колегами прийняли аналогічне рішення, рішення головного комітету: рекомендувати прийняти за основу. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольга Володимирівна.

Я так розумію, що цей законопроєкт не потребує обговорення?

КОВАЛЬ О.В. На підкомітеті детально обговорили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, тоді ставлю на голосування проєкт рішення комітету.

Перше. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону реєстраційний номер 15560, поданий народним депутатом України Горбенком та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Друге. Направити цей висновок та висновок Міністерства освіти і науки України, Національної академії правових наук України до Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, який визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту.

Хто – за? Прошу проголосувати.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – за.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ВОРОНОВ В.А. Воронов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався? Проти? Немає. Дякую, колеги.

Переходимо до наступного пункту порядку денного. Я пропоную, якщо ви не заперечуєте, об’єднати в обговоренні шостий і сьомий пункти, це проєкт Трудового кодексу і альтернативний до нього, а голосування у нас будуть різні по обом. Тому пункт шостий сьомий, доповідачем є представник уряду в даному випадку представник, напевно, Міністерства економіки. Мала би бути заступниця міністра пані Дарина Марчак, але замість неї вона точно на уряді, а замість неї зараз хто буде доповідати від Мінекономіки?

БОРЩЕНКО Т.І. Доброго дня, шановні народні депутати. Тетяна Борщенко, директор Департаменту праці та трудової міграції... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Тетяна, будь ласка, ви. Але єдине прохання, давайте вкладемося в 1 хвилину, ми, в принципі, знаємо, що таке Трудовий кодекс, дуже добре пришли на підкомітетах і, в принципі, готові до прийняття рішення. Тому буду вдячний.

БОРЩЕНКО Т.І. Чудово. Добре. Тоді не буду показувати вам презентацію, щоб не займати лишній час. Трудовий кодекс, сучасні правила для працівників, законодавців і держави. Ми говоримо не про ще один законопроєкт, а про нові правила ринку праці, як людина працевлаштовується, працює, поєднує роботу із сімейними обов'язками, розвивається і за потреби припиняє трудові відносини.

Як ви вже зазначили, ви вже не вперше бачите цей проєкт, уряд вже вносив його в січні 2026 року, але в липні його було відкликано у зв'язку зі зміною складу уряду. Перед повторним внесенням ми врахували додаткові технічні рекомендації МОП, які були надані нам уже після прийняття його у Верховній Раді. Концепція документа не змінилася, 2 вересня проєкт зареєстровано повторно за номером 16010. Він має величезний ефект як і для економіки, це і 302 тисячі формалізованих або нових офіційних робочих місць, і фіскальний ефект – 43,4 мільярда щороку, і новий підхід до нової мінімальної заробітної плати вплине на 4 мільйони працівників. І завдяки реформі «батьківської відпустки» на ринок праці залучиться понад 86 тисяч осіб. Трудовий арбітраж замість суду дасть понад 5 мільярдів гривень економії щороку, а електронний документообіг – понад 226 мільйонів гривень прямих адміністративних заощаджень.

Також хотіла б окремо наголосити, що зміниться для працівника. Це і щорічна оплачувана відпустка зросте до 28 календарних днів, і батько отримає два місяці гарантованої відпустки для догляду за дитиною, оскільки в наш час дуже важливо поєднувати і батьківські обов'язки, і кар'єру.

Також що стосується трудових договорів, окремо вноситься понад 10 видів трудових договорів та нові формати роботи.

Загалом також хотілося б наголосити, що законопроєкт має євроінтеграційний важливий ефект, імплементується понад 30 директив ЄС і стосується кластеру «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання» та глави 19 «Соціальна політика та зайнятість». Серед ключових: це директива про робочій час і відпочинок, прозорі та передбачувані умови праці, баланс роботи і сімейного

життя, адекватна мінімальна заробітна плата, яка також пов’язана із середньою заробітною платою. Як ми знаємо, що освітяни… уже зробили крок в цьому напрямку щодо зміни своєї оплати праці, та колективні звільнення та захист вагітних працівників. Ми розуміємо, що, можливо, є якісь недопрацювання, так, ми не можемо підготувати вже ідеальний документ, такий великий, який охоплює всі питання і буде застосовуватися ідеально на практиці. Ми готові до співпраці з комітетом, з народними депутатами, профспілками, роботодавцями, нашими європейськими партнерами, Міжнародною організацією праці та Європейською комісією для того, щоб при доопрацюванні до другого читання його максимально доопрацювати і довести до ідеалу для того, щоб він найбільш максимально ефективно використовувався на практиці для захисту як працівника, так і визначення чітких правил, які будуть зрозумілі для роботодавця.

Тому я дуже попрошу підтримати наш законопроєкт та рекомендувати його взяти за основу. Дуже дякую за надане слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам дуже. Другим доповідачем мала би бути Юлія Володимирівна Тимошенко. Нема? Дуже шкода.

Співдоповідачем від комітету – Юлія Миколаївна Гришина. По обом проєктам, будь ласка, Юлія Миколаївна…

ПАЛИВОДА В.І. Можна слово? Можна долучитися?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Перепрошую, а ви хто?

ПАЛИВОДА В.І. Валентин Паливода, Профспілка працівників освіти і науки України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зачекайте, будь ласка. Зараз виступить співдоповідачем голова підкомітету і тоді. Да, будь ласка. Юлія Миколаївна.

ГРИШИНА Ю.М. Колеги, це дуже важливий без перебільшення законопроєкт, я як доктор наук з трудового права, права соціального забезпечення, звичайно, чекаю цей день все своє життя, з тисяча дев’ятсот якогось там року. Дивіться, у нас кодекс, діючий Кодекс законів про працю 1971 року. Тобто у нас до цього був Житловий кодекс, найбільш архаїчний кодекс, який ми з

вами уже прийняли новий, оце залишився найстаріший кодекс 1971 року. І, звичайно, ми, коли зайшли тільки, наше скликання, у Верховну Раду, це вже я не пам'ятаю, мабуть, третя чи четверта спроба прийняти новий Трудовий кодекс. Це, звичайно, кодекс, який регулює величезну кількість соціальних питань, питання найманої праці, колективних трудових спорів, індивідуальних трудових спорів, тобто, звичайно, він зачіпає велику кількість інтересів різних людей у сфері найманої праці, і актуальність його прийняття, про неї навіть непотрібно говорити. Це дуже важливий крок.

Я хочу сказати, що я добре знаю всіх тих людей, які працювали над створенням цього проєкту Трудового кодексу, було враховано величезну кількість досвіду, який ми маємо протягом цих семи років. Були враховані найкращі, скажімо, приклади європейських практик, дійсно, проведена велика робота Я хочу відзначити, що це дійсно найкращий варіант Трудового кодексу, який ми маємо на сьогодні, який ми бачили серед всіх проєктів, які ми напрацьовували з вами протягом цих років. У нас є... Тому, я думаю, що вже, слава богу, що ми дійшли до цього етапу і будемо рекомендувати його для прийняття в залі.

У нас є два законопроєкти: перший поданий Кабінетом Міністрів України, другий поданий Юлією Володимирівною Тимошенко. У нас є, звичайно, так як це кодифікований акт, то це за своїм змістом великий законопроєкт, що стосується, ми не будемо зараз, звичайно, розбирати його повністю, але що стосується питань освіти, то хочу сказати, що цим законопроєктом вносяться зміни до всіх наших профільних законів, починаючи з Закону України «Про вищу освіту», дошкілля, повністю всі закони охоплені змінами.

Ми на підкомітеті детально обговорили всі ці моменти, і в нас величезна купа висновків. І я хочу, дозвольте мені все це не зачитувати, тому що дійсно їх дуже багато, і ми працювали на підкомітеті. Я хочу сказати, що висновки ГНЕУ є всі. Ми проговорили плюси і мінуси кожного законопроєкту. Я думаю, дозвольте мені зачитати резолютивну частину, тому що всі обговорення у нас відбулися.

Що стосується першого, давайте перший законопроєкт, який поданий Кабінетом Міністрів України. Фактично пропрацювавши цей законопроєкт, на засіданні підкомітету ми ухвалили таке рішення. Рекомендувати комітету відповідно до пункту 3 частини першої статті 114… А, ні, тут треба залишати, бо

тут 116-й, Сергій Віталійович. Значить, тобто підтримати прийняти законопроєкт за основу в першому читанні, який поданий Кабінетом Міністрів України. Доручити Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, який визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту, доопрацювати проєкт Трудового кодексу України, поданий Кабміном до другого читання, з урахуванням пропозицій, поправок суб'єктів права законодавчої ініціативи, пропозицій, висловлених в цьому висновку, відповідно до частини першої статті 116 Закону України про Регламент. Я думаю, що це важливо зараз сказати, і тоді було, що у нас така була рекомендація

І по альтернативному, да, відповідно ми не підтримали альтернативний законопроєкт. Запропонували його направити на доопрацювання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юлія Миколаївна.

Будь ласка, пане Валентине, ви хотіли щось сказати. Ви ще з нами? Прошу.

ПАЛИВОДА В.І. Дякую за можливість виступити.

Ми працювали багато років над різними законопроєктами, в тому числі і урядовими. Урядовий проєкт 16010, на жаль, не оправдав наші надії, оскільки теоретично він гарно прописаний, але на практиці його застосувати буде дуже складно. Там надзвичайно обмежені, незважаючи на позитивні його моменти, є багато прав надано роботодавцям, працівникам дуже обмежені права.

Тому ми направили свої зауваження і до урядового законопроєкту, і до альтернативного. І якщо альтернативний законопроєкт Юлії Тимошенко прийме наші *...(Не чути)* готова його підтримати. Тому наше прохання, все-таки цей законопроєкт більш виважений і більш направлений на захист трудових і соціально-економічних прав працівників. В мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Валентине.

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, можна два слова?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, звісно, Іван Григорович.

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, зважаючи на обмеженість часу, підтримую просто колегу із профспілок. Наш законопроєкт від А до Я

відпрацьований з профспілками і з Міжнародною організацією праці. Зверніть увагу, Міжнародна організація праці каменя на камені не залишила від урядового законопроєкту. Урядовий законопроєкт порушує фундаментальні статті Конституції. Фундаментальні.

Тому, Сергій Віталійович, я не можу підтримати урядовий законопроєкт однозначно, і я підтримую альтернативний, який відпрацьований професійно, разом з профспілками, в тому числі з роботодавцями, які теж тут, як кажуть, грають не останню роль, а, мабуть, першу роль, з усіма стейкхолдерами, як ви говорите. Наш законопроєкт в цьому відношенні більш досконалий, він захищає людину праці. Крапка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже.

Піднята рука в Мінцифри. Пані Марина, ви щось хочете додати, чи це випадково?

КАЩИШИН М.А. …*(Не чути)* в цілому підтримує розробку і прийняття Трудового кодексу. Однак має невеличке зауваження, яке би ми дуже просили вас врахувати. Справа в тому, що мова йде про необхідність збереження стабільності умов правового режиму Дія.City, визначених законом. Якщо дуже коротко, то правовий режим Дія.City передбачає таку функцію, як співпрацю компаній резидента Дія.City з їх спеціалістом в рамках … *(Не чути)* що основним, що альтернативним проєктом закону передбачається, вірніше, пропонується поширювати трудове законодавство на відносини між гіг-спеціалістами та резидентами Дія.City.

Ми надали наші правки профільному комітету. Я думаю, що вони у вас є на розгляді …*(Не чути)* редакції Кодексу законів про працю. А саме: необхідність дії цього кодексу та законодавства про працю не поширювати на відносини між гіг-спеціалістами та резидентами Дія.City, визначеними Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», враховуючи, що їх контракт є цивільно-правовим договором. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже. Шановні колеги, це, конечно, прекрасно, але мене завжди от трішечки дивувало, що міністерства кажуть на засіданні комітету, що: друзі, в урядовому законопроєкті ми би хотіли щось виправити. Я нагадаю,

колеги, що ваше керівництво голосує за ці всі законопроєкти, які йдуть з уряду, на засіданні уряду. Ми дуже просили б, щоб ви спочатку всередині себе якось домовлялися, а потім виходили на народних депутатів. Тому що нам, я думаю, що нам краще звернутися в профільний Комітет цифрової трансформації, який міг би свої правки дати, ті, які вам потрібні, бо в нас як нашому комітету, з нашої точки зору з того, що стосується освіти і науки у Трудовому кодексі, є купа своїх зауважень, які наш секретаріат дуже лаконічно виклав на 17 сторінках.

Тому ми зі свого боку, очевидно, подамо купу правок, так, але попрацюйте, будь ласка, зі своїм профільним комітетом. Я думаю, що вони вам допоможуть у певних аспектах, які стосуються цифрової трансформації і змін потенційних до Трудового кодексу. Але дякую, як каже один Президент, дякую за увагу до цього питання. Сергій Валерійович Колебошин.

КОЛЕБОШИН С.В. Я вдруге вже помічаю, що шановні представники, які беруть слово і представляються представниками тих чи інших органів, озвучують свої персональні позиції замість озвучення позицій тих органів, які вони представляють. Ми тільки що у попередніх законопроєктах чули таку поведінку представника Національної академії педагогічних наук, представниці, зараз представник профспілок виказав підтримку. Я не знаю, ви читали чи не читали висновок власної організації профспілкової, яка на доопрацювання рекомендує направити обидва законопроєкти, і пише, що потребує суттєвого доопрацювання обидва законопроєкти. Тому давайте, будь ласка, або ви представляєте той чи інший орган, і ви уповноважені це робити, або відразу кажете, що це моя персональна позиція, і тоді голова комітету буде визначатися, надавати вам слово чи не надавати.

ПАЛИВОДА В.І. Вибачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, шановні колеги... .

ПАЛИВОДА В.І. ... законопроєкт свої пропозиції і на другий.

І останнє щодо альтернативного. Ми написали, що якщо, і там просили врахувати нашу позицію, але в останньому, яке направили на комітет, ми подали свої зауваження. Написали, що у випадку, якщо до альтернативного будуть

враховані наші пропозиції, профспілка буде розглядати підтримку цього законопроєкту. Так що не треба перекручувати. Письмово подані вам пропозиції з підписом керівника. Це не моя особиста позиція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Шановні колеги, дякую. Я думаю, що на цьому варто припинити обговорення, і так підкомітет гарно попрацював.

Шановні колеги, давайте переходити до прийняття рішення. У нас було обговорення по двох пунктах порядку денного одночасно, але голосування у нас буде традиційно по кожному окремо.

Отже, по Трудовому кодексу (реєстраційний номер 16010), який поданий Кабінетом Міністрів України.

Шановні колеги, ставлю на голосування проєкт рішення.

Перше. Рекомендувати Верховній Раді відповідно до пункту першого, частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Трудового кодексу України (реєстраційний номер 16010), поданий Кабінетом Міністрів України, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Доручити Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, який визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту, доопрацювати проєкт Трудового кодексу (реєстраційний номер 16010), поданий Кабінетом Міністрів України до другого читання, з урахуванням пропозицій і поправок суб'єктів права законодавчої ініціативи, пропозицій, висловлених у цьому висновку, відповідно до частини першої статті 116 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України».

Друге. Направити цей висновок, висновки Міністерства освіти і науки України, освітнього омбудсмена, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Національної академії наук України, Національної академії правових наук України, Профспілки працівників освіти і науки України до Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, який визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту.

Хто – за? Прошу проголосувати.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ВОРОНОВ В.А. Воронов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався? Проти?

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іван Григорович, утримались.

І одразу переходимо до голосування по сьомому пункту порядку денного, шановні колеги, це альтернативний законопроєкт. Ставлю на голосування проєкт рішення комітету.

Перше. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 3 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Трудового кодексу (реєстраційний номер 16010-1), поданий народним депутатом України Тимошенко та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Друге. Направити цей висновок разом з іншими висновками наших стейкхолдерів до Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів.

Хто – за? Прошу проголосувати.

Хто – за? Прошу проголосувати. Мені здається, що в нас погано чутно. Пані Олено, ми голосуємо, пане Валерію, за альтернативний.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бачу, є. Достатньо.

Хто – утримався? Проти? Немає.

Дякую, колеги.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іване Григоровичу, вибачте. Утримався.

Всі інші – за. Рішення прийнято.

Переходимо до наступного пункту порядку денного. Шановні колеги, їх два залишилося.

Пункт восьмий. Про проєкт Постанови про присудження Премії Верховної Ради України імені Бориса Грінченка за 2026 рік. Доповідачем є Сергій Валерійович Колебошин. Будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую. І якщо хтось сподівався, що сьогодні тематика НМТ закінчилася, то ми продовжуємо. Але тепер в позитивній конотації, хоча я вважаю, що і перші голосування були максимально позитивними.

Йдеться про присудження Премії імені Бориса Грінченка тим випускникам поточного року, які найкраще склали відповідні іспити, були зараховані до українських вишів і уклали відповідні договори з українськими вишами. Я нагадаю, що ця премія складає 100 тисяч гривень. І для того, щоб ця премія була вручена, для того, щоб ця премія була вручена, ми отримуємо відповідне подання від Міністерства освіти і науки, яка опрацьовує необхідну кількість. Бо тих дітей, які склали успішно національний мультипредметний тест на 790-800 балів, дуже багато, і відповідно треба знайти найкращих, треба передивитися, чи вступили вони до українських вишів, і так далі. Відповідний список від Міністерства освіти і науки ми отримали. Там названі 16 випускників і випускниць цього року, які стали студентами або студентками українських закладів вищої освіти. Це позитивно. Я не бачу тут взагалі теми для дискусії, окрім, може, бажання того, щоб ця кількість дітей була якомога більшою. Я хочу тільки зауважити, що якщо подивитися на кількість, на ті заклади вищої освіти, куди вступили ці 16 найкращих, то там буде така картина, якщо цікаво, просто я перерахую ці заклади вищої освіти. Вони такі у нас. Це, дивіться, секунду. Львівська політехніка, Київська школа економіки, знову Львівська політехніка, знову Київська школа економіки, знову Київська школа економіки, КНУ Шевченка, Тернопільський медичний, Львівська політехніка, Національний медичний Богомольця, Київська школа економіки, Львівська політехніка, Київська школа економіки, ЛНУ Франка, Київська школа економіки, Нацмед Богомольця, ЛНУ Франка.

По-перше, я вітаю ті виші, які обрали найкращі випускники з точки зору національного мультипредметного тесту в цьому році. По-друге, для мене це певний теж сигнал щодо того, як розподіляється вибір, як розподіляється, умовно кажучи, відчуття сили тих чи інших закладів вищої освіти зараз в країні. Це просто привід подумати, помислити про це.

А так, я думаю, що у нас єдиний тільки вибір – підтримати ці 16 найкращих і рекомендувати Верховній Раді відповідно призначити ці премії для цих молодих людей. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Валерійович. Краще і не скажеш.

Шановні колеги, чи є необхідність обговорювати це питання порядку денного? Якщо немає, то переходимо тоді до прийняття рішення. Шановні колеги, вам всім розісланий проєкт рішення комітету. Хто – за? Прошу проголосувати.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – за.

КОЛЮХ В.В. Колюх – за.

ВОРОНОВ В.А. Воронов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимир Анатолійович.

Хто – утримався? Проти? Немає.

Рішення прийнято одноголосно.

І дев'ятий пункт порядку денного, шановні колеги: про проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унормування порядку використання безпілотних повітряних суден у повітряному просторі України відповідно до вимог Європейського Союзу» (реєстраційний номер 15531), поданий народним депутатом Павлюком та іншими народними депутатами України. Доповідачем має бути Максим Васильович Павлюк, автор законопроєкту. Чи є він з нами? Немає.

Тоді співдоповідачем є Роман Павлович Грищук. Роман Павлович, будь ласка.

ГРИЩУК Р.П. Тож законопроєкт № 15531. Головним комітетом з розгляду законопроєкту визначено Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності. В пояснювальній записці законопроєкту вказано, що його розроблено з метою унормування правил польотів безпілотних повітряних суден, здійснення їх декларування, унормування, функціонування безпілотної авіаційної системи, а також визначення відповідальності за правопорушення в галузі цивільної авіації.

Для досягнення мети законопроєктом пропонується внести комплексні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Повітряного кодексу України.

В рамках предмету відання нашого комітету. Законопроєктом передбачається внесення змін до Повітряного кодексу щодо розширення понятійного апарату, а також уточнення максимальної злітної ваги безпілотних повітряних суден від 0,25 до 25 кілограм, які використовуються в освітньому процесі для здобуття позашкільної освіти, наукової діяльності та спеціального призначення та не підлягають реєстрації у Державному реєстрі цивільних повітряних суден. Законопроєкт містить положення, які стосуються пункту 67 розділу XIV «Транспорт», Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу, а також Імплементаційного регламенту Комісії ЄС.

ГНЕУ висловило зауваження.

Комітет, основний комітет, підтримав зазначений законопроєкт в першому читанні.

Кабінет Міністрів України зазначив, що законопроєкт не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та права Європейського Союзу, разом з тим потребує доопрацювання з метою врахування підходів Імплементаційного регламенту.

Міністерство освіти і науки з метою приведення термінології законопроєкту у відповідність до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» запропонований пункт 5 частини восьмої статті 39 Повітряного кодексу після слова «наукові» доповнити «і науково-технічні».

Національна академія наук подала свої зауваження, зокрема такі, що схожу проблематику вже регулює законопроєкт 8186, який ухвалений в першому читанні.

І декілька зауважень від Національної академії правових наук. У себе на підкомітеті ми розглянули цей законопроєкт, тоді не було представників міністерств, і у нас виникло певне питання. Ми його рекомендували повернути праву законодавчої ініціативи на доопрацювання. Але, я тут бачу, є ще позиція міністерств. Заступник міністра.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Роман Павлович.

Бачу, заступник міністра інфраструктури. Будь ласка.

РЕВА І.Е. Дякую величезне. Шановний Сергій Віталійович, шановні народні депутати та депутатки! Ми давали правки до цього законопроєкту. Вони всі… .

ГРИЩУК Р.П. Ігор Едуардович!

РЕВА І.Е. Так. Мене чутно?

ГРИЩУК Р.П. Трошки голосніше.

РЕВА І.Е. Вітаю, колеги. Перепрошую. Шановні народні депутати та депутатки! Ми давали міністерством правки до цього законопроєкту, вони всі редакційно враховані. Що нам важливо розуміти, що безпілотні літальні апарати – це певна загроза, і ми потребуємо його додаткового регулювання. Наше міністерство як відповідальне за сферу цивільної авіації потребує змін до Повітряного кодексу для додаткового уточнення та регулювання цих засобів. Ця норма про 0,25 - 25 кілограмів обмеження, вона є записаною в європейській директиві, відповідає європейським вимогам. Це буде декларативний облік даних засобів, який убезпечить додатково їх використання.

Тому прошу членів комітету підтримати даний законопроєкт, який, безумовно, для авіаційної галузі і для нашого майбутнього регулювання безпілотних систем є важливим. Дякую.

ГРИЩУК Р.П. У мене є питання, що стосується предмету відання нашого комітету, там в статті 39 «Реєстрація цивільних повітряних суден»: не підпадають реєстрації у державному реєстрі цивільних повітряних суден безпілотні повітряні судна, максимальна злітна вага яких становить від 0,25 до 25 кілограмів і які використовуються в освітньому процесі для здобуття позашкільної освіти, в науковій діяльності та спеціального призначення. І тут виникає питання у нас в рамках предмету «Захист України» вони можуть використовуватися і в середній освіті, відповідно чому ми комітетом так спочатку прийняли, да, у вищій освіті в рамках предмету «Основа національного супротиву». Тому питання ви як профільне міністерство, чи підтримуєте, що правками до другого читання буде розширено застосування у сфері освіти оцього виключення, але виключно з освітньою або науковою метою? Якщо так, то я думаю, що ми можемо змінити рішення підкомітету.

РЕВА І.Е. Так, дійсно. Дякую, Роман Павлович, це дійсно слушне зауваження, ми підтримуємо в даній редакції розширення сфер, де можуть вони застосовуватися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Дякую, пане Ігорю, це трішечки змінює, да, висновок, або потенційний висновок нашого комітету насправді, це добре.

Шановні колеги, чи є необхідність обговорення? Всі розуміємо, що це потрібно робити, да, питання шляхів, я думаю, що ми будемо між першим і другим технологію обговорювати. Але добре, що є погодження того, про що говорив Роман Павлович, бо це... просто це факт, який є, да, ми використовуємо його і в навчальній, і в науковій діяльності, і наші установи використовують, і університети, і заклади освіти. Тому дякую, що пішли нам назустріч, хоч тільки вербально, але, менше з тим, ми відслідкуємо законопроєкт і після його прийняття в першому читанні подамо туди комітетські правки, про що вам, звісно, поінформуємо.

Шановні колеги, чи є необхідність далі обговорювати цей проєкт закону? Якщо ні, то ми можемо переходити до прийняття рішення. В зв’язку зі зміною обставин комітет... підкомітет готовий змінити своє рішення. А я зі свого боку як голова комітету з радістю його поставлю на голосування.

Отже, шановні колеги, ставлю на голосування проєкт висновку.

Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проєкт Закону України реєстраційний номер 15531, поданий народним депутатом України Павлюком та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Друге. Направити цей висновок, а також висновки Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України та Національної академії правових наук України до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, визначеного головним з підготовки цього законопроєкту.

Хто – за? Прошу проголосувати.

КИРИЛЕНКО І.Г. Кириленко – за.

ВОРОНОВ В.А. Воронов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто – утримався? Проти? Немає. Дякую, колеги. Рішення прийнято одноголосно.

І останній пункт порядку денного. Пункт десятий – «Різне». Чи є бажаючі виступити сьогодні в «Різному»?

Якщо немає, то я вам щиро дякую за приділений час, трішки більше двох годин. Перепрошую за такий довгий таймінг, але були важливі питання, які ми були змушені обговорити.

Тому, шановні колеги, дякую всім. Бажаю тихого, теплого, спокійного і безпечного продовження дня. До наступних зустрічей. До побачення.

На цьому засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій вважається закритим. На все добре.